

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
 Egész évre kor. 20.—
 Félévre > 10 —
 Negyedévre > 5.—
 Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 BUDAPEST,
 VIII., Rökk Szilárd-utca 18. sz.

Hirdetések
 felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— © — Budapest, október hó 29. © —

Krónika.

Nemzeti vagy szocziális?

— okt. 27.

Szombaton este, mire *A Hét* megjelenik, nyilvánosságra kerül a Fejérváry-kormány programja. Ez a féltve őrzött titok azonban velejében régen nem titok s nem hiszem, hogy ezeket a fejtegetéseket a kormány-program megismerése után meg kellene változtatni. Különben is a program maga a mai parlament pártállásán keveset fog változtatni, mert mindenki már elhatározott álláspontra helyezkedett vele szemben. A koalíció mint lelketlen demagógiát s rosszhiszemű taktikát anathémával sujtotta, Tisza István pedig halálos csapásnak mondja. Aki politikusra viszont a kabinet a programvállalás után számíthat, az már most is mellette áll.

Igazságos ítélet azonban nincs és nem is lesz felőle. Amit a koalíció róla vádképpen mond, az csak nyilvánvaló tény, de semmi elítélni való a tényben nincs. Az ország fel van paprikázva a nemzeti politika mellett, mely válságba sodorta az alkotmányt. A kormány hivatása és nyíltan bevallott akarata, hogy a felpaprikázott közvéleményt eltérítse az ugynevezett nemzeti politikától. Minden politikai iránynak erre joga van s ha hódításra irányul, bizony nem limonádét fog ígérni, hanem tüzes bort. Nagyon természetes, hogy a lelkesítésre alkalmas vezényszó-politikát csak olyan programmal lehet ellensúlyozni, mely szintén gyújt és lelkesít. Ha tehát az általános és titkos választójog csak jelszó és taktika, mint ilyen éppoly természetes és jogos, amilyen maga a magyar vezényszó, mely szintén csak mint taktikai fogás kezdte pályafutását s ha csak a koalíciós vezéreken állana, ugyancsak mint taktikai fogás, mely célját szolgálta, fejezné azt be. Sőt többet kell mondanom: az utolsó választások eredményében ott szerepel az általános választójog is, mint bevált taktika, mert a koalíció tagjainak háromnegyedrészé hozzá van kötve igérettel és színvallással. Értem, ha a koalíciónak kellemetlen, hogy a kormány egy hathatós jelszóval léphet fel, de nem értem, miért volna a kormány arra kötelezve, hogy csupa a koalíciónak nem veszedelmes fegyverekkel szálljon sikra ellene?

Más a Tisza István álláspontja. Neki az általános választójog nem politikailag kellemetlen, ő valóban az

országra nézve tartja veszedelmesnek. Ő a nagy tömegek felvonulásától a magyarságot félti elsősorban, a mai intelligenciát második sorban. Nem akarok vele vitatkozni, csak kérдем: negyvennyolcban erre az aggodalomra szakasztott ugyanazok az okok forogtak fenn s ha az akkori intelligencia a tömegektől féltette volna a maga vezető hatalmát s a magyarság hegemoniáját, akkor úgy gondolkodtak volna, mint ma Tisza István, s neki ma nem volna módja magasztalni a negyvennyolczas idők liberálisizmusát. Az a nagy reform, amely jobbagyokat tett a kiváltságos nemesség polgártársaivá, sokkal radikálisabb, mint a mai, mely szegény embereket állít sorba más szegény emberekkel. Mert szerintem a reform igazi hatása csak az, hogy a tanulatlan telkes gazda, aki Tisza szerint az intelligencia vezetőjének nem árt, megosztja jogát a tanulatlan telketlen paraszttal és a tanult munkással. Hogy egyben ügyvédek és grófok is szavaznak ma és ezek módjára fog szavazni a proletárság egy része, ma sokkal kisebb momentum, mint volt negyvennyolcban a jobbagynak a nemesség mellé való jogosítása. Az ujtól való irtózat és az újnak veszedelmekkel való összekapcsolása nem óvatosság, hanem szűkkeblűség és nem higgadtság, hanem konzervativizmus. Már most Tiszának joga van ahhoz, hogy a közjogi radikálizmussal szemben konzervatív legyen, de arra nincs módja, hogy a közjogi radikálizmust szocziális konzervativizmussal ellensúlyozza. Elvégre valamit tenni kell. Ha Tisza elítéli a koalíciós politikát, próbáljon kiállni a sikra és prédikálni: népek, tegyetek le erről a veszedelmes és romboló politikáról, helyébe ajánlom, hogy a nagy tömegek továbbra is jogtalanok maradjanak, a közgazdasági bajok továbbra is az ex-lex maratólékai legyenek. Ezzel a meggyőződéssel szemlélni és bírálni lehet, de aktív politikát csinálni lehetetlen.

S még egyet. Tisza Istvánnak s vele a szabadelvűpártnak nincs erkölcsi joga, hogy a Fejérváry-kormány mostani kísérlete ellen forduljon. Mert ő is, a pártja is kezdettől fogva azt hirdette, hogy mekkora kár az ország idejét és energiáját a katonai politikára reménytelenül pazarolni, holott annyi munka vár elvégzésre társadalmi és közgazdasági téren. A Fejérváry-kormány pedig egyebet se tesz, mint gyakorlatilag érvényesíti ezt az álláspontot. Mit kívánna ettől a kormánnytól? Hogy a katonai politikával szemben katonai politikát csináljon? Magamagáról tudja, hogy ez lehetetlen s elvégre is a Fejérváry katonai és közjogi politizálása is ugyanaz az elítélt, kárhozatos meddőség volna, mint a koalícióé. Hogy a Fejérváry-kormány szocziális téren ma többet ígér,

mint a természetes fejlődés adna? De hiszen nincs természetes fejlődés, ennél fogva a rendkívüli idegfeszítés is nagyobb erupciókkal jár. Koalíciós politika nélkül ma nem lenne szó földterhmentesítésről sem, ahogy a 89-es véderővita nélkül nem lett volna szó általános és kötelező polgári házasságról. Vegye tekintetbe Tisza István, hogy három esztendő óta minden haladás megakadt s mint a felfogott víznél is, a megindulás áradattal és zuhataggal jár. Amely program ma radikálisnak és elhamarkodottnak látszik, voltaképpen csak összessége az éveken keresztül elmaradt és felhalmozott lépésben való reformoknak. A Fejérváry-kormány nem előzi meg a normális időket, csak hatalmas ugrással utóléri önmagát. Mert azt el kell ismerni mindenkinek, hogy három év obstrukciója nélkül ma nem volnánk többé ott, ahol vagyunk, hanem sokkal előbbre, talán annyira előre, hogy ami ma merész ugrás, az a meg nem akadt fejlődésnek természetes és legközelebbi stációjává volna.

Tisza István a választások kiírását egyenesen kalandor politikának mondja. Ehhez éppen Tisza Istvánnak nincs joga, mert az ő választását is kalandor-vállalkozásnak minősítették s neki is megjósolták, hogy a választások a negyvennyolczas politikát fogják erősíteni. Hitt ő a jóslásoknak s kalandor ő, mert az ő választása következtében roppant össze a szabadelpvűpárt? Előzőleg is, utólag is joggal a lelkiismeretére bizta ügyét és lelkiismerete is és minden igazságos bírálója is fölmenti. Az ember csak a meggyőződése után indulhat s esetlegetől nem riadhat vissza. Különben is — rosszabb helyzet nem képzelhető, mint a mostani. Ha a Fejérváry-kormány a választásokon bukik s a függetlenségi párt csakugyan abszolút többségre tesz szert, nos, akkor legalább biztos irányu és tiszta program győzött és követel elismerést a koronától. Ha pedig mégis a Fejérváry-kormány lesz többsége, akkor a mai bonyodalom csakugyan megoldódott. Nem tiszta harmóniában ugyan, mert a kisebbségi koalíció épp oly elszántan nyul majd az obstrukcióhoz, ahogy most a passzív rezisztenciát kezeli, de akkor a probléma redukálódott arra, amely Tisza megoldására várakozott: akkor nem az alkotmányról lesz többé szó, hanem arról, miként kell az obstrukciót lehetetlenné tenni?

—x.

Minden háboru gazdasági változásokat idéz fel, s ma még megfordítva is áll a tétel. A jövő feladata, hogy megmegváltoztassa.

Bernstein.

Az atheizmus nem egyéb, mint az illuzióitól megfosztott emberiség.

A filiszter, ha a kilencz Múzsáról hall beszélni, bizonyára a kuglizójára gondol.

Az embernek a hiuság az Achilles-sarká; legtöbb ember tetőtől talpig csupa sarok.

Dumas.

A tengerpartról.

I.

Alkonyatidő van, őszi, verőfényes . . .
Buján simul oda örök kedveséhez,
Adriához, a Nap pikkelyes ezüstje,
Ringó csillagokkal testét teletűzve.
Olasz halásznak szárnyas vitorlása
Messzi künn, mintha a nagy csöndre vigyázna.
Dagad a vitorla, suhannak a bárkák,
Öleli a legény hű szerelmes párját.

Ölelné a legény . . . hogyha volna párja . . .
Igy csak tenger partját bánatosan járja.
Bánatosan járja, föl-fölsóhajt olykor,
Adria partjáról el, messzire gondol;
Oda, hol a parton nem babérfák állnak,
Hol moraja nincsen a csipkés hullámnak,
Oda, hol a parton fűzfák sorakoznak,
Szomorun susognak, le-lehajladoznak.

II.

Csudálatosan szép a tenger,
Partján megcsillan a homok.
Oly kék az ég és csudaszépek
A selymes, finom asszonyok.

Enyém a tenger és a partja,
Enyém az ég meg a homok,
És másoké a csudabájos,
A selymes, finom asszonyok . . .

Abbazia.

Molnár Jenő.

A veszedelem.

Irtta: FRÖHLICHNÉ KAFFKA MARGIT.

A lakás külső csengettyüje röviden, alig érintve zizzent, aztán megint előkelő, komoly csönd támadt a szőnyeges lépcsőházban. Az ajtó előtt két fiatal, sietős pirosas leány mosolygott egymásra és amíg várakoztak, a lihegésük párája fényes ködképp surrant el a villanylámpa íve előtt.

Az egyik fekete volt, nyulánk, szabályos arcú, vékony száju, a mozgása szögletesen bájos, olyan sajátosan tiszta és különös szépség, mint egy fiu, egy gyönyörű római puer. A másik szőke és kicsiny, fitos, csufondáros képű, asszonymód kerek csipőkkel, gömbölyű, parasztosan kemény, apró kézzel. A ravasz csöpp szájában tejfehér riskásafogak villogtak és a hangja gyöngén csilingelt, amikor látszólag szorongva megszólalt.

— Te Klára! De nem fognak engem kidobni innét?

— Csacsi! — hangzott a válasz röviden és komolyan. — Szeretném, ha nem affektálnál.

A barna leány később mégis hozzátette:

— Te a társnóm vagy és velem jössz a nagynénémhez, ő pedig jól tudja, hogy az internátusból csak párosával engedik ki az embert, ha a kedves rokonai nem jönnek érte.

— Klára! — okvetetlenkedett a másik — nézd, talán ne is kérnénk most színházjegyet. Olyan furcsa az . . .

— No hallod! Hát ez mi? Nem te örültél legjobban a színháznak. Azt mondtad, hogy ma valami különösnek és érdekesnek kell történni veled.

— Igen, olyan furcsát érzek egész nap. Valami nagyon merész és bolond dolgot szeretnék csinálni, valahogy tojástanccot járni az olyasmik fölött, amik »nem szokás«-ok és »nem szabad«-ok, de azért szép és diszkrét, előkelő táncot. Csak közelébe jutni a veszedelmesnek, de nem érinteni...

— Örült filozopter — mennyit beszél. Látszik, hogy soha se voltál a tüzoltó-utcai hullaházban és nem láttad a nagy husosfazekakat, amikben összegubbaszkodott vénasszonyokat főz egy csuf, ripacsos szolgál. A pincze tele van a szapulás gőzével és az ember lába megcsuszik a kilocscsant agyvelőkben.

— Jaj, te, csodálem, hogy még ember vagy!

— Még csak leszek! No, hát kérünk a nénitől színházjegyet! Ne busulj, a művésznőknek ingyen jár az és ugyanis a házitanítót meg a frizért boldogítja vele. Aztán elmegyünk ketten, kísérő nélkül a színházba, már ez magában is elég különös. És visszajövet gyalog megyünk, éjszaka lesz, senki sem fogja tudni, hogy mifélek vagyunk, bejárunk sok utcát... Az igazgató-nőnek jelentettem, hogy a rokonok fognak gardirozni.

— Talán ma látunk valamit abból, hogy milyen ez a város éjszaka. Jaj, úgy szeretnék valahová bemenni, de úgy, hogy minket ne vegyen észre senki, ne szóljanak hozzánk és mi csak nézzünk.

— Fiam, azt nem lehetne megcsinálni; hidd el, besározódnék az ember egy kicsit. És te finnyás vagy. Aztán meg én se tudom, hogy mikép kezdenék hozzá az ilyesmihez.

— Hát csak menjünk a színházba. De Terézia néninek mondd meg, hogy...

— Hogyisne mondanám! Hogy a kollégám szerelmes belé, mert látta a »Kék tiará«-ban játszani és most eljött, hogy piros pongyolában is kezét csókoljon neki. Akkor bizonyosan kidobna mind a kettőnket. Biztosítalak, hogy a néni egy kicsit sem modern és émielyeg a gyomra minden saphói megnyilatkozástól.

— Jaaj, Klára! — szörnyűködött a kicsi.

— Nohát! Hanem ezek tán alusznak mind!

Most ő nyomta meg a csengőt, keményen, tartósan és az egészen úgy szólt a keze alatt, mint ahogy általában a csengők szoktak. Ujra halk tereferébe kezdtek.

— Talán nincs is itthon! — mondta a szőke.

— Hát az bizony baj volna... Akkor fuccs a színház. Mert azt el is felejtettem mondani, hogy nekem csak nyolczvan krajczár pénzem van.

— Nekem annyi sincs. Akkor visszamegyünk az internátusba, legalább nem lesz semmi bajunk. Hátha megtudnák és kidobnának.

— Örökké attól a kidobástól szepegsz. Akkor is megélnénk... Járnánk a menzába enni és órákat adnánk.

— Tudom is én, talán nem is mernénk úgy élni... Nem hallasz semmit?

— Az ördögbe, a házvezetőnő akkor is itthon van. Ujra csengetünk!

— Házvezetőnőt is tartanak?

— Kell. A néni ura, a szegény báró, csak nem dajkálhatja a négy kicsit.

— Hány cseléd van azonkívül?

— Az inassal három. Egy kicsit lomposan megy náluk minden és az lop, aki akar. Te is lopj fényképet majd, azt úgy is ingyen csinálják Terézia néninek. Majd lopok neked a »Kék tiará«-ból.

— Mennyi fizetése van ömértóságának?

— A színháznál nyolczezer, de az majd mind

ruhára kell. De valamije van az urának is még; az adósságból kilátszik a berentei földek egy csücske. Különben a bárónak most valami nagyon elegáns, lustálkodó hivatala is van a Sport-Clubnál.

— Milyen ember?

— Én még csak vagy kétszer láttam, akkor sem igen kegyeskedett észrevenni. Tudod, ő olyan furcsa félmágnás, maga se tudja, hogy kikhez tartozik, színészek, urak és szokék közt forgolódik és mondják, szereti a szép asszonyokat. Különben ő soha sincs itthon ilyenkor.

— Már jönnek!

Csodálatosan kopogó, ritmustalan lépések közeledtek; a neszük olyan volt, mint a félrevert harang szava.

— Mondom, a házvezetőnő, a sánta Liza — sutogta Klára és előre lépett be a kitáruló ajtón.

— Terézia néni itthon van?

— Jé — sivitott a madárczú, sánta leány az előszobában. Klára kisasszony! Tessenek begyünni! Csak magam vagyok, a méltóságának most esti próbája is van a »Mária« miatt, aztán játszik is ma, csak tizenegykor jön haza. Talán összetalálkoznak valahol a báró urral és együtt... Tetszett hallani? Az Ináncsyné szerepét is ő kapta most... Könnyü neki!

A másik leány, a szőke, még a lépcsőházban volt és elszontyolodva szólalt meg.

— Akkor hát ne menjünk be mégse!

Klára bizalmaskodva ölelte meg a biczegő vén leányt.

— Lizike — mondta — ez itt a barátnóm, Lizike. Irénnek hívnák, de ő úgy affektálja, hogy Csire és azt úgy kell irni, hogy Chyre. Most bemegyünk és a maga vendégei leszünk.

— Pompás lesz. Még félhet sincs... Főzök teát, van fázánmaradék meg befőtt, jó?

— Nagyon jó — mondta Klára és elgondolkozott. Aztán hirtelen megcsókolta a kis csunya Lizát

— Vagy tudja mit, aranyos Lizike: most váltsa be a szavát, amit már régen megígért. Most előszedi és megmutogatja nekünk a ruhákat, mind a színházi ruhákat.

— Jó — mondta kicsit habozva a másik — hanem vigyázni kell. Tessenek! A téli felsőt hagyják az én szobámban.

Csire már akkor elsurant előlük és bent, a kicsi japáni szalont nézegette apró, műértő nefelejt szemével. A rizspapir valódi, a porcellának is, egy nagy kerek bronztálca gyönyörűen van metszve, de a lakkos gyöngyházas holmi haszontalanság.

— Csire, jöjj... Siess!

Lábujjhegyen mentek át a felsőtét hálósobán, meg a másikon, ahol négy pompás gyerek szuszogott édesen a kicsi ágyakban és meleg, gyöngy emberpárák szálltak fel a szappanosvizben megfűrésztött egészséges, csöpp testükről. Az ebédlőtől avult keleti szőnyegfüggöny zárta el a ruhatár ajtaját.

*

És előkerültek sorba, mind.

A nagy szárnyas tükör elé, kicsi törökdivánra telepedtek és a fal mellett sorba állított széles, lapos szekrényekben motózott Liza. Először egy halovány gyöngyszínű köntöst huzott elő. Csodálatosan puha szövet volt, bő, gyűrött kinézésű és lógó, nyitott ujjával, mintha félbehagyottan szabadult volna el a szabóasztaltól. A két leány közömbösen dicsérgette.

— Micsoda? Tessenek csak felpróbálni! — nevetett Liza és egy gyors, ügyes mozdulattal széttárva, a Csire vállára kapcsolta a ruhát. Akkor a halványan árnyalt

redőket sugár-alakba, összeszedte, előre huzva fölcsipte kissé és a leány kezébe adta. Lizán meglátszott, hogy színházi öltöztető volt a jobb időkben, diadalmasan mutatott a tükörbe.

Csire, az apró szöke teremtés felkiáltott örömeiben. Bájos terpsychore-modell lebegett előtte, pompás, telt formái előnyösen megnyujtva kissé az ivbe futó vonalak hullámaiban, karcsu bokája körül ezer selyem-fodor, mint egy nagy, világos mákvirág gyűrött, duzzadó kelyhe, arányos, kicsi keble alatt raffinálan naiv empire szalagcsokor.

— Istenem, istenem! Én mindig azt hittem, hogy köpczös vagyok!

— Lehet, hogy az, füzőben — hagyta helyben Liza és újra a szekrénybe nyult. — De ez már Klára kisasszonynak való.

Most sötétvörös lovaglóruhá volt a kezében. a »Szegény ifju történeté«-ből és Klárának le kellett vetni a ruháit, hogy magára kapcsolja.

Valamikor vidéki színésznő korában viselhetette ezt még a báróné, mikor ő is olyan karcsu és egyenes volt, mint most az unokahuga. Hanem a szabása kitünő! A leány kissé hosszú nyakát magasan befödte és gyönyörűen simult domboru mellcsontjaihoz, izmos vállához, a színe pedig élénk reflexet vetített a halványbarna arcbőrrre. A rövid uszályt valami született, kissé merev előkelőséggel csapta félre és a tükör elé állt. A szeme csillogott, keskeny száját még jobban összeszorította és szóltalanul bámult. Aztán hirtelen szétnyitotta a kapcsokat és lehuzta a ruhát magáról.

— Mi haszna? — mondta halkán, keserűen.

— Te még viselhetsz ilyet! — szolt Csire. — Majd ha módos orvos leszel, egész rendszeresen csinálhatod a lovaglást.

— Egyik oláh faluból a másikba, a huszkrajczáros receptekért ott a hazámban, ahol a javasasszonyok bölcsőbbek lesznek nálam.

— Városba is kerülhetsz. Meg hátha elvesz valami nagy ur! . . .

— Ejh! . . .

Most megint Csire következett. Fehér és bő ruhát kapott, kislányosan rövidet és merev, nehéz posztóból valót, mintha konfirmációra készülne. Az ujjai hegyét imára kulcsolva az ajkához kellett emelni és belemosolyogni a tükörbe. A szövet feszesen simult hozzá, majd szétpattantak a kapcsok s az egyszerű és ártatlan növendékruha minden rejtett formát, viruló asszonyi idomot a tombolásig érvényesített.

— Istenem! — kiáltott fel Klára — mennyire illik ez neked, az ártatlanság fitos paródiája te! Ravasz kis majom, csengő-baraczk, mosolygó alma, rejtőzködő mókás czinizmus, fehér sátánkisasszony.

— »Zárda kedves otthonom!« — dalolta Csire kaczagva és apró tánczlépésekkel röppent el a tükör elől. Aztán hirtelen elszomorodott ő is.

— Látod, te beszélsz! Gondold csak el, mi lesz én belőlem. Valamelyik alamuszi vidéki fészekbe kerülök, ahol háztartástant és vegytant fogok tanítani. Ott a társaságbeli lányoknak begyesen kell ülni, mint aki nyársat nyelt; az alispánné uzsonnát ad és minden öt lányra jut egy-egy nyájas törvényszéki jegyző vagy efféle, azt minden lány ellenőrzi és elirigylti az embertől és ha az ember irigységből meghódítja magának, meg fogja bánni, mert nem volt érdemes. A mamák pedig körbeülnek, az orrukat előretartják, de a szemükkel oldalt bandzsalitnak, mint a libák, vagy mintha a czehmester pálczája intését várnák, hogy le kell-e ülni, vagy felállni, engem pedig valamennyi meg fog szólni és kiátkozni, mert ülök és állok és járok, ahogy jól esik, szeretem a többinél külömb

férfiakat, a ruhaszekrényem rendetlen és nem tudok főzni. Utoljára meg fogok ijedni és olyan leszek, mint ők.

— Az, hogy te utoljára mindig megijedsz. Ha eszed volna, már régen átmentél volna színésznőnek.

— Tudod, a gyámom! . . .

— Oh . . . mit ad neked a gyámod?

Liza most bő, hattyuprémes bundákat szedett elő. Pompázó színű szinpadí utánzatok voltak, amiket olyan hercegnői hanyagsággal tudott ledobni magáról a nagy művésznő Fedorá-ban vagy Gauthier Margit-ban, pedig az igazi hercegnők sohasem vennének magukra hasonlókat. De milyen hálás takarói, milyen eszményi árulói ezek a mozdulatoknak. A két leány le se akarta vetni őket, ha egyszer magára öltötte.

— Nem kell nekünk még hazamenni? — kérdezte Csire.

— Hisz bejelentettem, hogy színházba megyünk. Légy nyugodt.

— Itt vannak még csak szépek — kiáltott Lizi és uj szekrényt nyitott. — Ő méltósága e héten vette őket egy királyi hercegnő ruhatárából. •

— Hogy-hogy?

— No, hát nem vesz mindent ujonnan, azt nem lehet, nagyon sok kell. Ő egy ezerforintos ruhát megvesz kétszázötvenért, ha előbb egy udvari bálon viselték. Arra külön alkuszok vannak.

És próbálták a királyi hercegnő ócska ruháit e két lázas, életrevágyó, kíváncsi és csodálkozó diákleány. Szinte elfulladtak a gyönyörűségben, amint egyre nyilvánvalóbb, teljesebb, ismerősebb lett előttük a saját szépségük, amivel olyan keveset foglalkozhattak eddig. Csak ez a titka hát? Ezért olyan istenien lengék, raffinálan hatásosak, gyönyörűen harmónikusak a nagy színésznők, nagy kokottok és előkelő dámák. Most jönnek és nézzék meg őket! És rejtett, névtelen keserűség szorongatta a torukát, amint sietve dobálták egymásra a brokátot, csipkét, selymet. A jó Liza pedig belemelegedett a régi művészetébe: egy mozdulattal igazított a hajviseleten, tragikusan feltornyozta, kaczeran bodrozta, vagy komolyan, szendén lesimitotta. Kezébe mintha visszatért volna a régi lendület, az alkotás régi láza — boldog volt.

Most egyszerre lettek készen mind a ketten és együtt álltak a tükör elé. Csirén halványkék pongyola volt megint és látni lehetett, hogy e bő és lenge színes leplek alatt virul ki legszebben sajtáságos alakjának minden rejtelme. A ruha nagyon könnyű kékselyem volt, telepazarolva pompás; elefántcsontszínű csipkével, a hajába pedig kék szalagot csavart görögös abroncsként átfogva a homloka körül. Klára a Stuart Mária zöld bársonyköntösét viselte, hátul felcsapott fehér nyakfodorral, csillogó aranydiszítéssel és sötét hajában hamis gyémántokból füzött rezgő diadémmal. Kezet fogtak és önfeledten bámulták önmagukat . . .

És akkor valahol zörrent egy ajtó, valaki bejött, akinek kulcsa van a lakáshoz, valakinek a léptei bizonytalanul közeledtek a sötét gyerekszobán át, az ebédlőben felcsavarták a villanyt.

— A báró! — suttogta Liza elhülve és rémülten meredtek az ajtóra mind a hárman.

Aztán kinyílt, és egy jónövésű, kellemesarczu, negyven év körüli uriember mosolyogva nézett végig rajtuk.

*

Mit volt mit tenni! A furcsa öltözetben félig szégyenkezve, félig jókedvűen léptek előre és Klára kezét nyujtott.

— Aá! Maga az, kisleány, a feleségem unokahuga, ugye?

— Igen... és ez a társam, Irén. Én nem tudom, hogyan mentegessük magunkat, de...

— Fölösleges, — mondta a báró komolyan, amíg szinte mókás hódoló tisztelettel köszöntötte Csirét. — Fölösleges! Igazán, csodálatosan szépek mind a ketten.

— Nagyon szégyeljük magunkat, báró ur, — csilingelte a szőszke, kékszalagos leány, — de hát ez megtörtént. Lizi nem tehet semmiről. Mi erőltettük.

— Nem, a báró ur nem fog elárulni minket, — mondta Klára meggyőződéssel és előkelő szépsége tudatában kiegyenesítve gyönyörű alakját, a szék karjához támaszkodott.

— Elárulni! Még csak az kellene, Klárrika. Jellemteienség volna! Aztán ezekre az ócska ruhákra csak különös megtisztelés, hogy maguk beléjük öltöznek. Én pedig bocsánatot kérek, hogy megzavartam.

A példásan udvarias idegen ember diszkrét, természetes hangján beszélt, de a pillantása valami finom, elégedett gourmandériával nyugodott a két egymástól annyira előnyösen különböző női alak jellegzetes vonalain.

— Hanem mi most már sietünk is ismét, nehogy megleljen a néni.

— Sőt! — mondta a báró jókedvű szivélyességgel. — Meg fogják várni a nénit, aztán ő a kocsián majd beküldi magukat abba a leánykasba, vagy mi a neve.

— De igazán sietni kell nekünk.

— Szó sincs róla. Most kilencz óra és egyedül úgy se mehetnek... foglaljanak csak szépen helyet.

— Hát jó, de felveszszük a rendes ruhát.

— Majd ráérnek, maradjanak így még! — kiáltott önkéntelen élnkséggel a férfi, aztán hirtelen hozzátette:

— Nem maradok itthon sokáig, de egy teát megihatnánk együtt. Fél tizkor úgy is el kell mennem, akkor aztán nem zavarom többé.

Leültek egy kis pipereasztal köré, a háziur megigazitotta a vörös lámpaernyőt, Liza pedig tea után nézett.

Egyedül maradtak és amíg a székükben hátradőltek, mindegyik ugyanazzal a gondolattal foglalkozott. A szituáció különlegessége izgatta őket kissé, bár a férfi természetes udvariassága, szinte rokoni szivélyessége elejét vette a dolognak. De mégis együtt voltak, rejtett szobába elzárkózva, furcsa, szinpadí öltözetben, ők, a két naiv és csak elméletben kitanult intézeti leány és egy csaknem idegen, csinos és előkelő férfi. Csirének eszébe jutott, hogy a kíséretlen színházbamenés ehhez képest kismiska.

A háziur kezdett szóhoz, amíg felszolgálták a teát és a hideg sültet. Abban a leereszkedően tiszteletteljes, hüs és közömbös hangnemben kezdte, amelylyel az ő osztályában meg szokták különböztetni a polgári nőket a rangjukbeliektől és a társaságon kívül levőktől, akikkel bizalmaskodni lehet. Idővel — ki tudja miért — egyre jobban megoldódott köztük e feszes és alakoskodó társalgás.

— Tehát maguk doktorok lesznek? — kérdezte. — Maga is, kis Csitri, vagy hogy mondja?

— Én tanár leszek!

— Pfü, tanár! Pápaszemmel és ikes igékkel. Hihetetlen!

— Ha közben valaki feleségül venne, nem ragaszkodnám az ikes igékhez — felelt merészen Csire, miközben Liza épp kiment a tálczával.

— Nagyszerű — nevetett a férfi. — Nem is hiszi, mennyire stilszerű ez a felelet az egész megjelenéséhez, még ehhez a ruhához is!

— Ugyan!

— Egészben tökéletesen stilszerű maga most. Mint egy bájos és együgyü gyermekese, amelynek rejtett és czélzatos értelme van a nagyok számára. Vallja be, hogy öntudatosan kereste ki magának ezt a ruhát.

— Felpróbáltunk bizony vagy huszat — vallotta be Csire elpirosodva.

— Azt hiszem, mindkettőjüknek ez illik legjobban, amit viselnek. Klára sokkalta királynőbb, mint a szegény királynő lehetett és az ember irigykedve gondol a szerencsés lordra... És olyan sötét hajban menynyire erős a csehüvegek ragyogása. Különös...

— Mi a különös? — kérdezte Klára.

— Arra gondoltam, hogy azok az asszonyok, akik hivatásszerűen viselnek gyémántot és csipkét, többnyire fáradtak, egyhangúak és érdektelenek benne. Miért?

— Mert nekik az nem szerez örömet — bölcselkedett naivul Csire.

Ilyen együgyü beszélgetések folytak, amíg Liza még egy sültet és süteményt tett az asztalra. Akkor a bárónak eszébe jutott valami.

— Nézze kérem, — fordult a házvezetőnéhez egyszerű természetességgel — ehhez később valami hideg innivaló is jó lenne. A jégszekrényben még lesz néhány Heydsick Monopol, hozhatna nekünk egyet!

A leány habozni látszott egy perczig, aztán engedelmeskedett és kevés vártatva elpukkant a közelükben egy felnyitott pezsgősüveg dugója. Az egész pedig olyan könnyedén és kevés szóval történt, hogy a két vendég sem ért rá ellenkezni. Halkan kocintottak és beléköstöltek a pohárba. Liza megint nem volt sehol.

Az erősen befűtött, kellemes szobában, a jól vacsorált és szépen öltözött emberek közt, intim, vörösfényű lámpa körül pedig lassan, egyre villódzóbb, játszi sugarakban remegni kezdtek az esti órák finom ingerei. A férfi behunyta félig a szemét és csinos, halovány arczát oldalt fordítva, a Csire szőke haját, gömbölyű karját nézte.

— Most meséljenek valamit az intézetről. Mit csinálnak ottbenn ilyenkor.

— Hány óra most?

— Azonnal!... Fél tiz!... Hát én már úgy is elkéstem. Tehát mit csinál ilyenkor az a nagy kas leány? Talán már szépeket álmodnak?

— Kilenczkor csengetnek lefekvésre, de sohasem alszunk tizenegynél előbb. Némelyik mamlasz még éjszaka is tanul, legtöbben trécselünk a vízvezetéknel, a hajunkkal bajlódunk, sokszor zongorázik valamelyik és tánczrakelünk a mosdóasztal körül. Vagy kinézünk az ablakon a Stefánia-utra.

— Mit néznek a Stefánia-uton?

Csire elhallgatott és Klára finom, kaján mosolylyal nézett rá. Aztán elfogulatlanul beszélt helyette.

— Éjszakai asszonyokat nézünk, hogy mennyit fájlódnak ott kinn szegények és a férfiak milyen durván ellökdösik őket.

A háziur leplezetlenül elcsodálkozott.

— Lássá, kicsi orvosnövendék, — szólt szinte mohón — ez nagyon érdekes dolog. Én még sohasem beszéltem erről magukforma, hivatásbeli nőekkel és sokszor gondoltam rá: hogy vélekedhetik egy felvilágosodott és mégis tiszta asszonyszemély a bünről.

— Nagy b-vel írja ezt a bünt? Ha nem volna rájuk szükség, nem ácsorognának ott szegények. Mi testvéri vonzalommal szánjuk őket. Csirének különben egyéb gondolatai is támadnak ilyenkor.

— De Klára! — szégyenkezett Csire.

— Például a multkor ledobott a Stefánia-útra egy gombostűt — folytatta a másik merészen.

— Klára!...

A báró kaczagva nézte a szőke leány zavarát és egyre sürgette.

— Csak mondja, Klárka. Miért dobta le a gombostűt?

— Azt mondta, hogy akinek a fejére esik, persze férfinak, ahhoz ő lekiált, hogy jöjjön fel és vigye el őt és szeresse őt...

— Az nem is úgy volt, Klára — nevetett félig sértődötten a másik. — Először is csak tréfáltam veletek, másodsor — hát igen — az ember néha egészen el-savanyodik odabenn. Folyton csak könyvek és lányok, irigy csukák, az utoljára is nem természetes. Huszonkét esztendő korában egy lánynak sem szabadna tanulni.

— Igazsága van — hagyta helyben a férfi. — Szavamra mondom, sohasem ismertem még ilyen okos és kedves leányokat. És milyen szépek.

Ujra töltött és koczintottak.

Egy perczre szinte megdöbbenve konstatálták magukban, hogy a pezsgőztetés nem tartozik éppen a vendéglátás köteles udvariasságaihoz. De ebben a különös idegzett hangulatban a megtévesztett ítéletük hamar megbékült vele. Most már csak a nyelvük hegyével szopogatták az italt, de a tudatuk köré valami finom, kissé ingó, rózsaszínű fátyol szövődött — oktalan, könnyű örömből és a biztonságuk hitében jóleső izgalomból.

És koczintottak újra meg újra.

— A mi barátságunk még nagyon rövid — mondotta csillogó szemmel a férfi — de az igazi rokonszenvnek nem is kellene évek. Ha valamikor szükségük lesz egy őszinte jó barátira, ígérjék meg, hogy eszükbe jutok és hozzám fordulnak. Igérik? Adjanak rá kezet!

Odaadták mind a ketten és a férfi sima, hizelkedő ajkát hosszasan rányomta mind a kettőre, miközben erős és forró lélekzetet fújt rájuk. Aztán a kezébe vette a fehér és a barna kacsót.

— Érdekesek! — mondta tünődve. — Az egyik kemény, gömbölyű, erősfogású kis magyarmenyecske-kéz, — az embernek a kakastejjel, varjuvajjal kalács-sütés-jut róla az eszébe — a másik barna, hosszú ujjú, lazán izelt és finom. A körmük egyformán rózsaszínű, csakhogy nagyon csunyán vagdalják. És itt... tintás. Jeé!

Ijedten kapták el mind a ketten, pedig csak az egyik volt tintás.

A férfi megint nevetett, aztán hirtelen megcsen-dítette a poharát.

— Kedves kicsi barátnőim, Klára és Csire, most a barátságunkra iszom. Hátha mégegyszer összesodrúndunk az életben, úgy mint most.

Két ragyogó leányszempár tüze biztatóan villant bele az övébe.

— Az egészségetekre iszom — sugta hirtelen, majdnem bájosan kérkedő merészséggel.

Ez a pohár a második üvegből volt már.

— Téged hogy hívnak, báró? — kérdezte Csire, önmagát erőltetve a hazardjátékra, miközben csodálkozva éviczkelt a józanság és a mámor határán.

— Józsi vagyok.

• — Szervusz Józsi, Jóska!

Halkan, egy cseppet sem közönségesen, félig csu-fondáros engedékenységgel, de mégis úgy mondták: te, Józsi.

És ebben a válságos perczben, mikor a jelenet még mindig finom és eszritvel teljes beállítás, a véletlen játékos szellemessége még nem jutott el a köznapi duhaj-kódás határához, még egészen idejekorán és alkalom-

szerüleg, mint deus ex machina — szólalt meg az elő-szoba csengője.

— A feleségem! — szólta a báró megdöbbenve és hirtelen felállt.

Csak egy pillanatig tartott a zavar. Egy pillanat alatt átlátta a helyzet furcsaságát, félreérthető vagy érthetetlen voltát, végignézett az asztalkán, az üres üvegeken, széthányt ruhákon és a leányok szinpadi öltö-zetén. El is mosolyodott, rémült, könyörgő arczuk láttára.

— Semmi baj — mondta. — Én megyek elébe, maguk zárják be belülről kulccsal a ruhatárt, a villanyt le, ott az az ajtó a Liza szobájába visz, majd nála át-öltözhetnek. Adieu!

Menet még visszamosolygott, félig gunyosan, félig szégyenkezve, bocsánatkérően vagy hálásan...

*

Kinn csipős téli levegő áradt az arczukba, amikor a hóhányók apró kupaczeit kerülgetve, siettek a villa-mos állomása felé. Csire szólalt meg, nagyon sokára.

— Furcsa! Azt mondta, hogy be fogjuk várni a nénit. És mégis el kellett szökni előle. Miért?

— Megint magyarázatot akarsz olyasmire, amit magad sokkal jobban meg tudsz magyarázni — felelt a másik csaknem rosszkedvűen. — Különben, azt hiszem, meg lehetsz az estéddel elégedve. Tojástancczot jártál a szokatlan és illetlen dolgok fölött.

— De vajjon érintettük-e a veszedelmet — töp-rengett Csire és elgondolkozva bámult a villamoskocsi fehér lámpájára.

Krónika II.

Levél, címekről és rangokról.

— okt. 27.

Kedves Kiss, a Herczeg-históriát én nem nézem oly tragikusan. A férfiak, legalább ahogy előttünk beszél-nek, hozzászoktattak bennünket ahhoz, hogy egy kis verekedést tragikusan ne vegyünk s Herczeg Ferencz csak még fessebb és elegánsabb ember lesz, ha a képén is hirdeti egy pár vágás, amit úgy is tudunk róla: hogy nem ijed meg az árnyékától. A dologról különben is azt traccsolták nekem, hogy nem úgy történt, ahogy történt s a politikát csak utólag vagy hajánál fogva magyarázták bele. Egyszóval: nem közügy, hanem magánügy, ami ugyan egy okkal több volna, hogy kíváncsiak legyünk rá — csakhogy nem is szerelem, tehát nem érdekes. Férfiak dolga csak akkor érdekes, ha asszonymnak is része van benne.

Sokkal érdekesebb volt a veszekedés, mely, napo-
kon át folyt a dologról mindenütt — ahogy a fiatal sandwich-szociológusok mondanák: a dolog elvi olda-láról, a társadalmi bojkottról, amivel a hazaárulókat sujtának az igazhitű hazafiak. Tudja, ebben az esetben, ahogy a Herczeg-dolgot először vitték a publikum elé, s a kiközösített hazaáruló — Herczeg lett volna, s a példa-adó hazafi egy fiatal, de törekvő korjegyző: a bojkott oly nevetséges formában állt a világ előtt, amennyi egy bikát is leüthetne. Pedig, mondok valamit: ha egyálta-

lában volna valami értelme a bojkottnak, úgy épp a Herczeg Ferenczekkel szemben valónak volna, mert hiszen mentül kiválóbb ember valaki, annál nagyobb illetlenség tőle, hogy hazaáruló, s a rossz ügynek annál többet ártunk, mentül külömb legényeket füstölünk el tőle paprikával, prüsszentő porral és fekete golyóval. Nem affektálok bájosan hülye nőiességet s nem mondom, hogy nem értek politikához. Félek, hogy többet értek hozzá, mint akik csinálják. S ezért bátor vagyok megjegyezni, hogy: istenem, hazaárulás! Mintha azt csak úgy el kéne tőkélni, hogy: én ezennel eladom a hazát, vagy: te eladtad a hazát! A haza nem oly kelendő portéka, hogy egykönnyen el lehetne adni, s nem mindenki olyan jó üzletember, hogy el tudná adni. Hazaáruló, akit társadalmi bojkottal lehet sujtani, teszem: az áruló katona, aki terveket ad el idegen kormányoknak. Vagy a királycsináló, aki idegen kézre akarja juttatni az országot; vagy a muszkavezető, aki idegen sereget hoz az országba. Am ilyenek, azt hiszem, nem is igen sietnek se a nemzeti kaszinóba, se a gentry-kaszinóba, és nem reflektálnak rá, hogy öreg urak vagy ifurak kezét fogjanak velük. Mindenki más, aki ezeken a fokokon alul marad, nem hazaáruló gazember, hanem csak más véleményű vagy meggyőződésű ember, ami lehet tőle nem szép, amit lehet tőle rossz néven venni, ami miatt azoknak, akik ezért megutálták őket, meg lehet tőlük vonniuk a barátságukat, el lehet kerülni a társaságukat, ahol alkalmasint találkozónának velük, szóval meg lehet tenni mindazt, ami privát gusztus dolga s az embernek is privát jussa, de semmi olyat nem lehet megtagadni tőlük, amivel minden művelt és társadalomban élő ember ma is tartozik minden tisztességes embernek, akivel tegnap kezét fogott és köszönő lábon állt. Mert nem barátkoznom s nem bizalmaskodnom valakivel nem sértés — de nem köszönni valakinek, aki ismerősünk, nem fogadni el a kezét, ha nyujtotta: ez sértés, pedig valakit ok nélkül megsérteni nem jog, hanem, au contraire, kötelességszegés. A művelt és társaságbeli ember minden új megismerkedéssel kötelességet vállal az új ismerős iránt, s ezt a kötelességet szegi meg, ha privát gusztusból egyszerre udvariatlan iránta. Aki nem engemet bántott meg, hanem csak a politikai gusztusomat, azt meg kell becsülnöm, ha még úgy haragszom is rá, s aki nem követett el becsstelenséget, annak meg kell adnom mindent, ami a becsületes embert megilleti. Ki szabja meg, ki meri megszabni, hogy az ő politikája hazafiasabb, mint a másé? Nem volna-e ez tolakodás? s erre a magán-érintkezés eszközeit mobilizálni nem volna-e maffia, s lehet-e fair play, s nem lehet-e ekkor kalap vagy kéz helyett konyhakést vagy bicskát is belevinni? Aki társadalmi életet él, az vállalta a társadalmi kötelességeket — s ha azok, akármely tiszteletreméltó lelki vagy politikai érzéseknél fogva, terhesek számára, akkor menjen ki a zöld erdőre vagy szórakozzék a szobájában, de ne menjen emberek közé, akiknek joguk van másképp szeretni a hazát, mint ahogy ő szereti.

Furcsa, hogy ilyesmiről még vitatkozni is lehet a mi országunkban, mely udvariasabb még Spanyol-

országnál is. Vagy hol van még annyi fajta czimzés és tegezés és nem tegezés, mint minálunk? Mindenütt a világon azon igyekeznek, hogy mentül egyszerűbbé tegyék a beszélgetés és az érintkezés formáit — nálunk mindinkább bele lehet bolondulni a sokféleségükbe s a határozatlanságukba. Emlékszem, kis lyány koromban hogy mulattam az Octave Feuillet plebejus lakáj-áhitatán, amivel arra figyelmeztet valahol, hogy csak nemtársaságbeli ember hívja a grófnét *madame la comtesse*-nak, uriember egyszerűen *comtesse*-t mond. Vagy az angolban az a finom megkülönböztetés, hogy *my dear Mr. Micawber* hidegebb megszólítás, mint *dear Mr. Micawber*, de viszont *dear Micawber* hidegebb, mint *my dear Micawber*. De mi mindez mihozzánk képpest, ahol urazák azt, akit meg akarnak sérteni, vagy legalább is éreztetni akarják vele, hogy nem társaságbeli! Kovács — ez azt jelenti, hogy uriember. De kedves Kovács ur: ez azt jelenti, hogy zsidó. S a tegezés és a magázás! Magázzuk azt, akivel gorombáskodunk, és magázzuk azt, akit egyenrangunak ismerünk el. Letegezzük azt, akit befogadunk, és letegezzük, akit kirugunk. Azonkívül önözünk és kegyedezzünk, nem szólva a parasztról, aki kend és kigyelmed. És mindezt kombináljuk a nagysággal, méltósággal és kegyelmes urammal és asszonyommal — hát nem *kell* ebbe belebolondulni? Az okát világosan látom: az örült törleszkedést az urakhoz, s a nagy könnyűséget, amivel közzéjük lehet jutni. A zárt klikkeknek megvan a maguk tolvajnyelvük s megvannak a maguk tolvajformáik. Aki közzéjük tolakszik és vissza akarják lökni: azt ilyen mókákkal alázzák meg, akire szükségük van és magukhoz édesgetik, azt *amolyan* mókákkal kötelezik le. Minthogy magyar hagyomány szerint *egy* uri osztály van csak, ez az egység nem tetszik senki beletartozónak, s mind igyekszik magát valamivel megkülönböztetni a többitől, vagy valami czim és rang váltásával mégis csak bevételni a közöségbe. Így van ez olyan országokban, ahol csak társaságok vannak, de társaság nincs, s csak közönség van, de társadalom nincs.

Gyönyörűek a problémák, melyek még mindig felvetődnek, noha már ezer meg ezer esetből lassankint kódex alakul ki, minden lehetséges esetre. Például: ha új bírót neveznek ki a vidékre, köteles feleségestől bemutatkozni a kartársak familiájánál. Egyranguk lévén, sértés, ha az odaváló bíróné le nem tegezi a jövevény bírónét. De ha — hogy is mondjam: származásra nem egy rangbeliek: hogy éreztesse vele hogy ez a *te* nem olyan *te*, amire a születés váltott jogot? Vagy: a képviselők mind tegezik egymást, s a miniszterek is mind képviselők. De vajjon, ha a miniszter mandátumot nem vállal: szabad-e neki a képviselőket tegeznie. Nagyon kedves dolgok ezek, és, mondok valamit: nemcsak ok volt rá, hogy kifejlődjenek, de akadálya is van, hogy elmosódjanak: a mi rettenetes *ön* szónk, ami csinált, tehát affektált. Komédia valakit önözni, és komédiához nem lehet komoly képet vágni. Pedig milyen jó volna ez az uniformisos szó, ez a *you*, ez a *vous*, s milyen jó volna megszoknunk az uram-

asszonyom beszédet! Borzasztó, hogy milyen konzervatív a mi nyelvünk, hogy az *asszonyomat* be nem veszi, noha megvan az *uram*. Igaz, hogy valakit *uramozni* parasztos; a finom ember azt mondja, hogy *uraságod*, legalább a bölcsész-hugom, aki az egyetemi nagyságos, méltóságos és kegyelmes urakat csakugy utánozza, mint a gimnáziumi tanár urakat, mindig így utánozza a kollokváltató tanárokat: mondja meg nekem, kisasszony, mondja meg nekem, uraságod... Undorító!

Egy aranyos oldala azért van ennek a nyomorúságnak: hogy remek teret hagy a plebejus-boszunak. Évek óta nem eszem kenyeret, tésztát, rizst, krumplit és tejes kávé, de azért mindig hizom, ha elnézek egy-egy fölcseperedett és föltörekedett plebejus miniszteri tanácsost, amint pokoli leereszkedéssel tegez és Pista öcsémhez le valami hétszilvafás és hétpredikámutos tiszteletbeli segédfogalmazót, aki nem tudja, megpukkadjon-e ettől a szemtelenségtől vagy elkábuljon-e ettől a gyönyörűségtől? Ez jól esik; ezért érdemes plebejusnak születni, s ezért nem árt, hogy urak is vannak a világon, s ha tudná, hogy mindenkit meg lehet velük pukkasztani, aki maga akar velük másokat pukkasztani: akkor még lámpavas utánra is meghagyná a címeket s a rangokat a maga anarkista barátnéja

Emma.

A nagyságos asszony.

Irtta: ELIZA ORZESZKO.

(2)

Felugrott a kerevetről, átfutott a szalónon, de a szoba közepén, kezét mellére szoritva, szinte megbabonázva állt meg. Az átellenes ajtóban megjelent Czerniczka kisasszony, Helát vezetve kezén.

De mennyire megváltozott a kicsinyke!

Valóságos metamorfózis ment végbe rajta. A fehér pillangó, összehajtogatott szárnyaival, szinpompás kolibrivé változott. Rózsaszín szalagok szárnyaeskák gyanánt világitottak égszínkék ruhácskáján. Finom, fehér csipke, mint gyöngéd pihe szegélyezte a szoknyácskáját.

Kerek kis lábain pókháló finomságu harisnya volt és csöppnyi égkészin cipők. Aranyosan ragyogó, megfésült, illatos haját teknősbéka-tű tartotta össze.

Elragadtatva s e pompa által megfélemlítve, a hajából és ruhájából kiáradó illattól kábultan, állott Hela a szalón küszöbén, száját sirásra vonva el. Karját mereven lelógatta, nehogy összegyürje a szép ruhát, szeme majd a pompás cipőkre nézett, majd nedves fényvel Eveline asszony arcára villant.

Végre Eveline asszony odafutott hozzá, karjába vette, forró csókokkal borította el. Aztán az ebédlőbe vitte a gyermeket; mag amellé ültette az asztalhoz, mely fényesen felterítve, nyalánságokkal megrakottan állott.

Mikor Czerniczka egy félóra múlva ismét bejött, azt látta, hogy Hela új anyjának ölében ül, s már egészen bizalmas vele. Eveline asszony jósága és gyöngéd-sége hamar bátorságot ébresztettek a gyermekben.

Orczái ragyogtak; most már nem a zsiros kenyér morzsáitól, hanem a cukros tortától. Rózsás ujjacskáival különböző, előtte ismeretlen tárgyakra mutatott s megkérdezte mi a nevük.

— Mi ez? Hogy hívják?

— Teaszürő, — oktatta Eveline asszony.

— Tea-szürő, — igyekezett Hela ismételni a szót.

— Francziául úgy hívják: *La passoire*.

— *Lapassoire, lapassoire*, — kelepelte vidáman a kicsinyke.]

Az asszony is, a gyermek is teljesen holdognak látszottak.

Mikor Czerniczka ismét az ebédlőbe lépett, a maga módján mosolygott. Félig szomoruan, félig gunyosan.

*

Igy telt el Hela első napja Eveline asszony házában. S ez első napra még egy egész sor ugyanilyen, sőt boldogabb nap következett a gyermek és az urnó számára. Kitünően érezték magukat egymás mellett.

A nyári hónapokban a kis leány ott csapongott a villához tartozó nagy kertben, mint egy ragyogó kolibri egész napon át. Apró, mindig szép cipős lábácskái fáradhatatlanul szaladgáltak a virágágyak körüli kavicsoson. Aranyos, koszorúval ékes feje olyan volt a zöld fák és növénycsoportok között, mint valami angyali jelenés. A gyermek kaczaja és csevegése messze elhallatszott, ki a vasrács mögé, mely a kertet az utcától elválasztotta.

Eveline asszony a tágas verandán ülve, gyakran lebecsátotta a könyvet, melyet olvasni akart, ölébe s szemével a piczi, kaczagó teremést követte, míg fülébe csengett nevetésének ezüstös hangja. Gyakran le is futott a veranda lépcsőjén és a kavicsos utakon kergetőzött Helával.

E gyermeki játék közben, melyet egész szívvel folytatott, láthatta csak az ember, mennyi erő és élet rejtőzött még Eveline asszonyban, noha túl volt már első ifjúságán.

Orczái kipirultak, fekete szemei villogtak, egész alakja leányosan rugékony és hajlékony lett. A kergetőzés rendszeren azzal végződött, hogy Hela Eveline asszony nyakába szökött és ölelkeztek, csókolóztak s aztán a gypsöznyegre ülve együtt kötöttek bokrétát, koszorút.

Az utca kövezetén, a kert rácsa mögött, gyakran megálltak a város lakói és megbámulták a remek csoportot, mely annál szebbnek látszott, mert háttérül a kert közepén festőien fehérödő villa szolgált, annál meghatóbban, mert mindenki tudta hogy ez a nő nem anyja a gyermeknek.

A két teremtes, kit nem vérrokonság, csak bensőséges szeretet kötött össze, különösen szép téli napokon tűnt fel, ha a zsufolásig teli kisvárosi templomban megjelentek.

Ezer szem irányult akkor a selyembe és prémbe öltöztetett leánykára s a bársonyba s czobolyszórmébe bukolózott asszonyra. A rózsaszínű és mindig mosolygó Helát rózsához hasonlították, mely a hóban virul, de Eveline asszonyra nem tudtak hasonlatot találni.

Egyszerűen szentnek nevezték.

Hogyne volna szent, aki szeretetét egy idegen gyermekre pazarolja; sőt egy alacsony származású gyermekre, egy árvára! Hogyne volna szent, aki vagyonát is reá költi! Nem érdemel-e az meg minden dicséretet?

Dicsérték is Eveline asszonyt, mikor arcán gyöngéd, álmodozó kifejezéssel átlépkedett a templom oldalhajóján, a kis leány társaságában. A templomajtóban álló Janovné könyökével nyomban szorgosan szétnyitotta a tömeget, nagy zajjal térdre esett s hűséges kék szemét a főoltár csúcsára szegezte, mely odáig ellátszott, s csaknem hangosan kiabálta — míg vasárnapi réklije ujjával könnyeit törölgette vörös arczáról:

— Bár örökké boldogok lennének. Ámen!

Eveline asszony és Hela éjjel is együtt maradtak. Hela kis, diófából faragott ágya közvetlenül Eveline asszony ágya mellett állt. Mindig Eveline asszony vetkőztette le, ráadta finom batisztból készült hosszú éjjeli ingét, aztán lefektette pihével töltött, himzett szegélyű vánkosokra, ahol a gyermek a teljes boldogság mosolyával ajkán azonnal elszunnyadt.

Eveline asszony a levegőben vetett keresztrel megáldotta s rendesen így szólt Czerniczka-hoz, aki a paplant festői redőkbe rendezte:

— Nézd csak... nem gyönyörű szép?

— Mint egy kis angyal, — válaszolt a komorna.

Hela hallotta néha ezt, mikor még nem aludt el egészen. A fehér fészkecskéből vidám mosolylyal kiáltotta a gyermek:

— A nagyságos asszony még szebb, sokkal, sokkal szebb!

— Hallod, Czerniczka, mit fecseg, — kérdezte Eveline asszony elégedett mosolylyal.

— Milyen okos a kicsike és hogy szereti a nagyságos asszonyt! — csodálkozott Czerniczka.

Egész nap, sőt este is, a szalónban, a kertben és a hálószobában, azon igyekeztek, hogy Hela minél jobb nevelésben részesüljön. Eveline asszony francziául tanította, rászoktatta, hogy kecsesen járjon, üljön és egyék.

Megtanította, hogyan kell babáját csinosan öltöztetnie, szövetszíneket izlésesen összeállítani, szépen lefeküdni, imaközben kezét ártatlanul összekulcsolnia, szemét égnék emelnie. Mindez oktatást a legmelegebb szeretet kifejezéseivel adta meg neki.

Tréfa és játék közben igen gyorsan nevelődött a leányka, aki mindig jókedvű volt.

Egy év lejártával már fecsegett francziául; könyv nélkül tudott apró költeményeket, imákat, rímjátékokat, és Czerniczka sokszor felkiáltott, ha elnézte a kicsikét játék vagy étkezés közben:

— Soha ilyen szép mozdulatokat, ilyen bájat; az ember igazán azt gondolhatná: Hela kisasszony a kastélyban született...

— A jó Istentől így kapta ajándékba, — felelt ilyenkor Eveline asszony.

De ami legjobban elragadtatta az urnót a gyermekben: kifejezett érzeke volt a szépség iránt, mely napról napra jobban megnyilatkozott. Hela szenvedélylyel határos szeretetet tanusított minden szép, minden művészi dolog iránt. A színek legcsekélyebb diszharmóniája feltűnt neki; a parkett legcsekélyebb foltja izgatta.

Kitűnően értett hozzá, hogy minden tárgyat szépsége szerint megbecsüljön, s ha elfáradt, a legkényelmesebb karosszékét válasza ki pihenőül. Néha keservesen sirt, ha olyan cipőcskéket hoztak neki, melyek nem voltak annyira szépek, mint ahogy ő kívánta.

Eveline asszonyt a gyermek esztétikai hajlandóságainak gyors fejlődése elragadtatta.

— Tudod, Czerniczka, — mondotta, — hihetetlen, mennyire vonzódik mindenhez ami szép, milyen gyöngéd kedélye van, mennyire érzékeny a külső világ benyomásai iránt! Oh, édes Istenem! Ha egyszer magammal vihetném Itáliába! Milyen böldög volna a kicsike, ha az olasz ég alatt a pompás klímát, az isteni természetet élvezné.

Eveline asszony vágyakozása, hogy Helát Itáliába vigye mindjobban erősödött, különösen mikor észre vette, hogy a piczikének határozottan jelentékeny tehetsége van az énekre.

Hela ekkor nyolcz éves volt s már közel három éve tartózkodott Eveline asszony házában. Egy vidám őszi napon, midőn Hela kis időre véletlenül magára hagyva a terrazon ült, ahol a számára kitett párnák közt babá-

val játszott, mely szebb és fényesebben öltöztetett volt, mint ő, halkan dudolni kezdett. Egyik kis francia dalát dudolta, amelyet kívülről tudott. Hangja mindegyre emelkedett, a párnákra csuszta a babát, s szemét égnék emelve dalolt, kezét mellén keresztbe téve, mind hangosabban és bánatosabban.

Le papillon s'envola,
La rose blanche s'effeuilla,
— La la la la la la la ...

Hangocskája tisztán és erősen csengett. A gyermekben, akit gyöngéden és bensőségesen szerettek, okvetlenül erős érzelmek fejlődhetek, mert a fehér rózsasorsát mély érzéssel s oly kifejezően énekelte, hogy kis melle magasra dagadt s aranyos szempilláin könnyek ragyogtak.

Eveline asszony, aki a szalón ablakából figyelt, csak úgy uszott az elragadtatásban.

E naptól fogva minden este tanította zenére Helát.

Esténként kis lámpa szokott égni Czerniczka szűk szobájában; a falóra egyhanguan ketyegett, a mély láda felett; a függöny mögül az egyszerű ágy kandikált ki. Mélységes csend uralkodott. Három szolgálólány bóbiskolt munkája felett vagy fecsegett halkan a közeli szobában.

A szalónból egyenként megütött zongorabillentyük hangja zengett. Közben világosan hallatszott Eveline hangja:

— F, G, H, — és így tovább; s ezüstös gyermekhang dalolta kaczagva a skálát.

Néha halkan áthallatszott:

La rose blanche s'effeuilla,
— La la la la la la la ...

A lámpától megvilágított fényes háttérből kiemelkedett a komorna karcsu alakja, szűk ruhájában, hátul magasra feltűzött hajával, éles körvonalaival.

Lábánál feküdt a lány párnán szomorúan összekuczorodó Puck. A komorna sovány karját és hosszú, csontos kezét szüntelenül mozgatta, hogy az öleiben fekvő munkát elvégezze. Mindegyre varrt.

Néha-néha, midőn a szalónból hangosabban átcsengett a skála: a komorna sötét arccsal tekintett a lábánál pihenő kutyusra, gyöngén megrugta lába hegyével és különösen mosolyogva így szólt:

— Hallod, emlékszel; még valamikor te is benn voltál a szalónban?

Végre teljesedett Eveline asszony hő vágya, vagyoni állapota megengedte, hogy néhány hónapra külföldre utazhasson.

Heláját is magával vitte Itáliába. Hela nagy kéréssel ki tudta eszközölni, hogy Puckot is elvihesse. Czerniczka is velük ment.

*

Néhány hónap múlva egy szép nyári napon új élet költözött Eveline asszony villájába, mely távolléte alatt mintha kihalt volna. A kertben pompás rózsák és szegfűk virítottak. A szalón tükröktől, damaszt-butoroktól ragyogott, az ebédlőben ismét halk üveg- és porcellán- és örömpölés hallatszott.

Eveline asszony boudoirjában ült mély gondolatokba merülve, mélabús, vágyakozó arckifejezéssel.

Hela nem volt mellette, de a varrósobából néha behallatszott vidám hangja és kedves nevetése. Kitűnően mulatott éppen.

Czerniczka a varrósoba padlóján térdelt, különböző utazóládákat nyitott fel, számtalan mindenféle

tárgyat szedett ki belőlük. A három szolgáló és Janovné, félkörben, csodálkozva és kíváncsian álltak körül, és hol a kis Hela kisasszonyra, hol meg a napfényre került csoda-dolgokra néztek, melyek mind az olasz ipar termékei voltak.

Valamennyi egyhangulag azt állította, hogy a kisasszony erősen megnőtt.

(Folytatása következik.)

Krónika III.

Kuplék az igazságról.

— okt. 28.

Zengj dalt, kobzom, a méltóságos asszony leányának a nevelőnőjéről, akit másfél évi börtönre ítéltek, mert töredelmesen megvallotta, hogy ellopta a méltóságos asszony ékszerét.

Zengj dalt az ékszerről, amely a múlt augusztus hónapig a méltóságos asszony nyugalmazott pongyolájának a csipkéjébe akadt fenn, mint a csirkefogó, aki a kocsi tengelyébe kapaszkodik hátul, hogy meg ne lássa a kocsis, aki az igazság szekerét hajtja. Polikrátesz gyűrűje óta soha ilyet!

Zengj dalt a detektivről, aki talán spanyol csizmával fenyegette meg a szegény grácsi tehenet — und alles wegen einer Kuh! — ha nem vall.

Zengj dalt a méltóságos asszonyról, aki bünbocsánatot ígért, ha a bünös leány töredelmesen vall, miként Mária Magdaléna. Anno dazumal.

Zengj dalt a grácsi nevelőnőről, aki a Miaászonyunkról elnevezett Mária Nosztra nevű helyiségben hét hónapot töltött szomorú fogságban és amikor az ékszer megkerült, a meghurczolt ártatlanság fehér lepleben jelent meg a közvélemény előtt, hogy csakhamar kiderüljön, miképpen a lepel mégsem egészen tiszta, legalább hátul nem. Mert mégis lopott. Mégis, attamen, pourtant, und doch!... Wenn doch?

Zengj dalt a bíróról, aki valóságos zsonglór-munkát és matematikai mulatságot végzett, amikor megoldotta ezt a számtalan X-el bíró egyenletet.

Zengj dalt BrieuXról és a Vörös Talárról, de csak a Nemzeti Színház habituéinek, hogy mennél kevesebben hallják és értsek.

Zengj dalt az uraságról és a cselédségről, az urról és a polgárról.

*

Nem akarok tudniillik abba a hibába esni, hogy amelynek titkos rugóit nem ismerhetem, az adott eset hézagait önkényesen töltssem ki. Nem akarok egy sok ismeretlennel bíró egyenletet egy ismert méltóságos asszony rovására könnyelműen megoldani. Hogy egészen őszinte legyek, nem is látok benne valami égbekiáltó igazságtalanságot.

Merem mondani, hogy az egész eset — legalább látszólag — nem más, mint egy hallgatag szerződésnek olyan következése, amely még rosszabb fordulatot vehetett volna, ha az ékszert egyáltalán nem találják meg.

Ur és szolgáló közt ezen a földön olyan szerződés van, amelylyel egyik fél sem lehet megelégedve. A szolgáló, ez a jámbor házi állat a bére fejében magára vállalja, hogy az ura életének mindenféle apró nyügeit ő fogja viselni, ő fog helyette mindenhová elszaladgálni, ő fogja a piszkát eltisztítani, szóval meg fog lehetőleg mindent tenni, ami az ura életében gépies; unalmas, terhes. Hogy ez a feladat nem kellemes, azt el lehet képzelni.

Az ur ezzel szemben elvállalja a veszedelmet, hogy a cselédje meglöphätja, megölheti, a becsületét országvilág előtt beszennyezheti, a szégyenét világgá kürtölheti. Ilyen áldozatot hoz azért a kényelemért és diszért amelyet uraságnak neveznek.

De a szolgáló mégis több áldozatot, illetve kockázatot hoz, mert ő keveredhetik legkönnyebben a gyanuba, hogy meglöpt, megölte, megbecstelenítette az urát.

A házasság és a barátság viszonya ember és ember közt mindenestre érdekes, de mennyivel érdekesebb az ur és szolgáló közt való viszony, amelyben mind a házasságnak, mind a barátságnak az elemei megvannak. Megosztom a szolgálóval ugyanazt a házfedelet és ugyanazt az intim levegőt, amit csak a feleségemmel merek megfelelni. Rábizom a titkaimat, az íróasztalom fiókjait, a szellemi redingót-m belső zsebeit, amiket talán a legbelsőbb barátaimtól is óvnék. A feleségem közelebb van hozzám, mint ő, de a legjobb barátom is nálánál sokkal távolabb van tőlem. Ő az én testi-lelki jó barátom, vagy az én testi-lelki ellenségem. Félek a bizalmasságától és olyan idegenné teszem, akit a cselédszobáig való mért-földnyi különbség választ el tőlem. Egyszerre élettársammá és ellenségemmé teszem, könnyelműen.

Viszony ez, belső és titkos viszony, amelyben csalódások, kiábrándulások, fellángolások és lelohadások következnek be. Hiszen még a kalapom közt és köztem is lassankint kifejlődik valami reláció, hát még egy élő emberrel szemben, akit mindennap viselek.

Es ha arra a trióra vagy kvartettre gondolok, ami férjből, feleségből és cselédből — inasból, nevelőnőből vagy szobaleányból vagy mindkettőből — áll, ha tekintetbe veszem a nemi különbségeket és eshetőségeket, teljesen megértem, hogy az emberek egészen komolyan gondolkodnak e különös problémáról. Az élet va banque-jára bízzák magukat, sokkal felületesebben és meggondolatlanabban, mint ahogy a cikkiró kiszámíthatja az eshetőségeket.

Ez a könnyelműség, amelyet az élet szokásának, második természetének szeretnék nevezni, eklatáns példával bizonyosodik be az adott esetben, amikor a méltóságos asszony ugyanazzal a meggondolatlansággal, ahogy felfogadta és élete osztályosává tette a nevelőnőt, börtönbe is juttatja. Akitől kitelik az egyik könnyelműség, kitelik a másik is. Aki könnyen esik a legmélyebb bizalomba; könnyen esik a legsúlyosabb gyanuba.

Es az adott méltóságos asszony nem könnyelműen gonosz asszony, hanem tipikus ur és az adott szobaleány nem áldozat, hanem példa. Valamivel kirívóbb, mint a többi, ami napjában százszor is előfordul.

Reveur.

A hét halottjai.

Konti József.

Az utolsó, a megfoghatatlan nagy pillanatban komoly és naiv volt Konti József. Azt hiszem, hogy egy próféta rajongása gyulladt ki megtörő szemeiben, mikor arra intette a fiát, hogy jó magyar legyen, s ebben az utolsó három szavában benne volt az a tragikus hevületű lelkesedés mindenféle ideálért, amely a bohémek életének cinizmusból és anarchiából vegyített külső máza alatt izzik. Jó sűrű kávéházi levegőben tenyésznek ők, s roppantul lemosolyognak és kicsúfolnak mindent, aminek szentimentális levendulaillata van, de ha a nyárspolgári szervek közé száműzött szív kedvéért valami bolondul önfeláldozó örültséget lehet elkövetni, a bohém megjelenik és elköveti. Félelmes nyilatkat hordanak magukkal, s gyűlölik azt az embert, aki könyvet vezet kiadásáról, hátukon pedig ott lóg a Murger gitárja, s holdfényes sápadt éjszakákon, amikor uralkodik a szörnyű fekete macska és fenyegető kísértetek kelnek ki az abszintes poharakból, érzelmes dalokat pöngetnek a világ minden megvetett szerelméről és kicsúfolt szentimentalizmusáról. Faunok maszkjába bujt trubadurok ők, forró, gyöngéd, gyermeklelkű forradalmárok, akik egész életükön át álmodoznak a gazdagok jó zsíros, babérleveles káposztájáról, de tényleg megelégsznek magával a száraz babérral.

Kevesen élnek már abból az ősi fajtából, amely származását fölviszi direkte a Quartier Latin aranykoráig. Ma már hamisítják a bohémeket, s minden banki fiu biztosan tudja, hogy ő bohém, ha gorombaságokat mond a lányoknak és minden miniszteri segédfogalmazó bohémnek vallja magát elsője előtt, mikor nincsen vagyona. Kontival megint elmúlt közülünk egy képviselője az igazi, a telivér-fajtának és az ő okos, gunyos arcza nélkül megint egy árnyalattal szürkébbre vált a mi kétségbeesítően józan társadalmunk képe.

Egy vörös ember, zsidó ember s mindenképpen tetejében muzsikust, akit mégis mindenki szeret, talán még a többi muzsikusok is, ez már magában véve szenzációs jelenség. De az volt ő a művészete révén is, amelyben a troubadour melódiai pikáns zamatot kaptak a könnyelmű szívvel viselt szenvedés melancholikus jókedvétől. Fájdalmas jókedv volt ez, olyanféle gyöttrődő zsidó-humorból eredő, mint amilyen Heine önkínzó humora volt, s az édes melódiák közül gyakran kihangzott egy-egy olyan diszsonans refrain, mint amilyen az orgona-fugának induló Heine-verseket szokta gyilkos elmésséggé elmérgesíteni.

Minden kis szeretetre lelke egész hevével reagált s muzsikájában néha ujjongó öröm szólalt meg, aminek az eredete talán egy olyan szentimentális fellángolás volt, amit fanyar szellemmel gunyolt ki a kávéházi asztal mellett, s egész élete, köztünk maradása, magyarrá válása is csak gazdag revans volt azért, a falat kenyérért és piczike dicsőségért, amit mitőlünk kapott. Egy hálás szerető sóhajjal bucsuzott tőlünk az utolsó bohémek egyike, aki még nem tudta magáról, hogy ő bohém s a megboldogult pogány istenek, valamint az összes daloló és pingáló pogányok örök időkre szóló nagy lumpolásokat készítenek elő számára Pán istenünk boldog paradicsomában.

Hoffman Alfréd.

Könyvkereskedő, könyvkiadó! Valami különös fogalmak voltak nálunk régen a kiadókról. (Tegyük hozzá, joggal.) Olyan embereknek ösmerték és tartották őket, mint a Viktor Hugo-beli regényekből való uzsorásokat: Száraz emberek,

akik aztán egyre gyarapodnak és hiznak, mint a pók. A költők és írók pedig éheznek mellettük és sanyarognak, mint Petőfi Sándor Debreczenben.

Hoffmann Alfrédnek kellett eljőnie, hogy az irodalom jó kabátban járjon, pecsenyét egyék és tüzhelyet alapítson. Ő volt az első magyar kiadó, aki európai ember volt lélekre, műveltségre, tudásra és irodalomszeretetre. Ő kezdte a szép könyveket és nagy tiszteletdíjakat. Egy egész akadémiát ér egyetlen ilyen ember az országnak.

Tudós is volt mellette. Hoffmann Alfréd maga is. Neki nem kellett bíráló szakosztály, mert tudományhoz és irodalomhoz egymaga értett egy egész szakosztálynyit. Amit ő kiadott, jó munka volt; s amit ő a piacra vetett, szép könyv lett.

A héten meghalt hatvanhét esztendőskorában. Agyonlőtte magát. Hogy miért, talán sohase tudja meg senki. Gazdag volt, előkelő, tisztelt. Benne volt egy egész sor megtisztelő állásban. A mellén ordó diszelgett. Korához képest egészséges is volt. Öröme telt jó társaságban és módja volt hozzá, hogy a legjobban is megforduljon. Kitűnő emberek, jeles tudósok veresnyeztek a barátságáért. Akik közel álltak hozzá, barátai, rokonai dédelgették és adorálták.

Elment, mert valami különös rémlátás gyötörte. Melancholikus volt s azt hitte, hogy ő valaha elszegényedik és nyomorogni fog. Talán éhezni is.

Csudálatos, hogy olyan gondolatok csak a gazdag emberéket gyötrik. A szegény sohase fél a nyomortól. Aki nem tudja, hogy miből él meg holnap, boldog várakozással lesi a holnaputánt. És akinek százezrei vannak a mára, reszket a beláthatatlan jövődtől...

Meleg részvétre tarthat számot az elköltözött. A tudós világtól, az irodalom barátjaitól, a kultúra embereitől könnyet is megérdemel....

Hüvös Kornél.

Nem művelt nagyot, nem lóditotta ki a világot sarkai-ból és mégis úgy élt a köztudatban, mint aki hivatva van nagyot alkotni és egykor tettekkel honorálni azt a nagy szeretetet, amely környékezte. Voltaképpen csak kibiczkedett az irodalomban is, a művészetben is, de a jó kibiczek közé tartozott, akik szerencsét hoznak, ami ritkaságszámba megy. Kérdezték meg a festőket, a muzsikusokat, az ágról szakadt, napról-napra tengődő, ugyszólván ambícióikból élő szegény ördögöket, hogy ki volt Hüvös Kornél, és hallani fogjátok, hogy ő valamennyinek jó barátja volt, egy önzetlen, velük érző rokonlélek, akinek meg lehet bocsátani, hogy jobb társadalmi auspicziumok között született. A fele életét vándorlásban töltötte. A phtisis szegény bolygó hollandija! Télen Kairóban, Nizzában, Meránban, nyáron Davosban, St.-Moritzban és száz más helyen, a tüdőbetegek ország-utján, ahol hervadhatlan pompában nyit a remény virága, de biztos a halál. Tavasszal egy egyfelvonásos kis vigjátékát adták a Nemzetiben. A közönség zajos hívására egy erőteljes, tagbaszakadt, fiatal férfi jelent meg, látszólag csupa erő, csupa egészség. Legközelebb egy egész estét betöltő darabját adják elő ugyanott, de a szerzőt hiába fogják hívni, táps, virág, elismerés már csak frissen hantolt sirjára hull.

Mikor a szegény Hüvös Kornél lassan vívódott a halállal, már-már a végső agónia határán — akkor jött a hír Párisból, hogy Behring megtalálta a tuberkulózis biztos gyógyszerét. Csak még rövid egy pár hónapig kell várni, hogy embereken is kipróbálja és a gyakorlat biztosan igazolja hypothesisét. A szegény Hüvös Kornél haláltusájába, mint a derengő hajnal világossága, úgy csapott be ez a hír, egy utolsó szalmaszál. De az ujságlap csakhamar kiesett kezéből. Őtet a Behring arcanuma már nem találja itt.

Première előtt.

— Egy magyar szerző levelei. —

A hirdető-oszlopokon nagy plakátok hirdetik Százalékhynek, a kiváló magyar szinpadi szerzőnek új darabját. A szerző pedig belép a kávéházba és így szól:

— Pinczér, hozzon levélpapírt, tintát, tollat!

És gyors egymásutánban megírja a következő leveleket.

I.

Tisztelt Pecz ur! — Ma kaptam levelét, melyben oly megható módon sürgeti ama négyszáz korona megfizetését, mely valamikor ugyan csak százötven korona volt, s melyre azóta részletekben hatszázhusz koronát fizettem, nem is szólva a hordárdijokról és egyéb apró ügy körül felmerült kiadásaimról. Legyen most már kegyes várni néhány napig. Pénteken adják a darabomat, mint az ujságokból bizonyára értesült, s annak első jövedelméből sietni fogok az én Pecz bátyámuramnak a négyszáz koronáját kifizetni. Tudhatja, hogy ha egy darab egyszer elkezd menni, akkor nem lehet kiszámítani, hogy hol áll meg. Már a multkor irtam édes bátyámuramnak, hogy gondoljon a János vitézre. Ebben a reményben maradok az én jóságos Pecz bácsimnak lekötöztetett hive —

Százalékhy Leó.

II.

Kedves Jani! Még eddig csak egyszer vettem igénybe fiskális-szolgálataidat, s akkor se volt sok bajod velem, mert a sommást úgy elvesztettük, mint a pinty. Most azonban komoly ügyben van szükségem ügyvédi minőségedre. A sógorom, Lajos, ma fölmegey hozzád és letiltatja a színháznál a tantiémjeimet. Kérlek, csináld a dolgot sietve, mert pénteken már megy a darab, és a hitelezőim megrohanják a kasszát. Meg kell előznünk őket. Lajos tizezer forint erejéig fogja lefoglalni a jövedelmeket. Ennyit ez a rongy darab úgy sem hozhat. Legjobb esetben ezerötyszáz koronára számítok. A földolog az, hogy Pecz ne kapjon semmit. Ölel öreged

Százalékhy.

III.

Édes Lajosom! Most irtam Horovicz Janinak a letiltás ügyében. Még ma menj fel hozzá, vigyél meghatalmazást és siessetek az ügygyel. Szervusz.

Leó.

IV.

Mélyen tisztelt igazgató ur! Hadd fejezem ki őszinte köszönetemet azért a — még az ön színházában is — ritka műgondért, melylyel darabomat, a »Vontcsövü csatorná«-t kiállította. A második felvonás diszlete elragadó. Még egyszer őszintén köszönöm, — nagyon köszönöm. Hive mindhalálig

Százalékhy.

Utóirat. Majdnem elfelejtettem. A darabra van kétezer korona előlegem. Lekötölez, ha még egyezer

(1000) koronát utalványoz, mert hitelezőim megrohanlak s inkább így fizetem őket, mintsem önnek azt a keletlenlést okozzam, hogy a tantiémjeimet bíróilag tiltsák le. Üdv.

Sz.

V.

Szeretve tisztelt Biankó ur! Ön arra kér, adjak önnek egy írást, melyben a darabom tantiémjeit önnek engedményezem ama 8000 korona fejében, melyet a műremélt jövedelmére a legnagyobb diszkrétció mellett nekem kölcsönzött. A legnagyobb örömmel mellékelem ide az írást, mely szerint minden tantiéme, ami nekem még jár, az öné. Holmi apró-cseprő levonások (nyugdíj, százalék, inkasszó stb.) ugyan lesznek, de ez ne lepje meg önt. Maradok az én Biankó bácsimnak régi hive és tisztelő szolgája

Százalékhy Leó.

VI.

Kedves Berkenyei! Furcsállani fogja, hogy önnel, a kritikussal most, a première előtt keresem a kibékülést. Mindkettőnknek élénken él még emlékezetében a kinos jelenet, mely köztünk történt a színházi ruhatár előtt. Ön Kerge Czoczóról azt mondta, hogy erkölcstelen nő. Én erre azt feleltem, hogy ön Kerge kisasszonynak még mindig adhat hetven fórt egy százas erkölcsi játszmában, sőt az ön rovására elméskedtem is, amennyiben megcsináltam az *immoral sanity* szót, az egészséges életképes erkölcstelenség fogalmának kifejezésére. Ön erre azzal felelt, hogy engem »loponcz«-nak nevezett, mire én az ön vallási viszonyai felől nyilatkoztam, meghatározván az illatot, mely az ön hitsorsosait jellemzi. Erre az ön részéről újabb invektívák következtek, melyekre már nem emlékszem s melyeket e pillanatban önnek ünnepeyesen megbocsátok. Őszinte leszek. Ne vágja le a »Vontcsövü csatorná«-t. Exisztenciám függ tőle. Hitelezőim máris rátették kezüket. Sógorom nyomorát is ezzel óhajtom enyhíteni. Uzsorások karmai közé jutottam. Kéz-kezet mos, kedves Berkenyei, és én is ott leszek az ön nagy érdeklődéssel várt művének, a »Csongorádi bíró lányának« première-jén. Ne bántuk egymást. Ugyis elegen bántanak minket. Válaszát várom. Üdvözli rajongó tisztelője és hódoló hive

Százalékhy.

VII.

Kedves Lejárathy! Az ajánlatot elfogadom. Ezer korona. Fizetek érte 16 százalékot. De nem fog soká tartani. Première után beváltom. Küldje sürgösen. Üdv.

Sz. L.

— Pinczér! — kiált ezek után ismét a szerző. Adja oda ezt a hét levelet hét hordárnak, fizesse őket ki s a feketémet írja hozzá az összeghez, s az összeget írja hozzá a tartozásomhoz. És adjon ide holnapig tiz forintot. Hisz tudja... pénteken — — —!

Vessző.

INNEN-ONNAN.

○ **Kinevezések a levegőben.** Különös világot élünk. Mivel semmiről se bizonyos, hogy igaz, és senkiről se bizonyos, hogy csakugyan az-é, aki, csodálatos hírek kóvályognak a levegőben. Mindenről azt tartják, hogy lesz belőle valami és mindenkiről azt hiesztelik, hogy lesz belőle valaki. Akadémiai elnököket, püspököket, államtitkárokat, főispánokat, miniszteri tanácsosokat, új bárókat, nemeseket, királyi és udvari tanácsosokat, főrendiházi tagokat jelölnek lépten-nyomon. Aki megér öt garast, abból csinálnak tizet, aki tekintetes ur, azt mindjárt méltóságosnak szólítják s a közhit még abból is urat csinál, aki eddigelé cselédnek se volt elég jó. Az ember azt hinné, hogy ezek mesés idők, amikor megbecsülik az értéket és méltányolják. És a végén majd kisül, hogy ezek komisz idők, amikor a hab többet ér, mint a sör. Kavarog minden és e kavargás örvényt csinál. Az örvénynek pedig az a sajátsága, hogy sohase a gyöngyöt veti fel, hanem mindég a szalmát....

* * *

□ **Szerbia halad.** Igazán minden kulturembernek öröme telhetett két-három napon át a szerb szkupstina üléseiről szóló parlamenti tudósításokban. A kitűnő szerbek úgy marházták egymást, mint akár az osztrák és cseh képviselők és Nikolajevics Szevotirnak olyanokat kívántak, hogy örüljön meg és akassza fel magát, sőt azt jósolták neki, hogy meg fogják gyilkolni. Nagy tévedésben botorkál az, aki ebből arra következtet, hogy Szerbia civilizálatlan állam, s hogy a szkupstina nem kulturparlament. A parlament úgy szép, ha botrányos. Nálunk apró köpésekig és alapjában véve jelentéktelen padrombolásig jutott csak el a képviselőház. Néhány fokkal nyugotabbra már nagyobb a botrány. Bécsben kiirhatlan szavak röpködnek és a ciongettyű az elnök fejéhez vágatik. A kultura tetején álló Franciaország s parlamentjében a hadügyminisztérium úgy vágják pofon, hogy elzöldül belé. Csak csöndes butaságban sínlődő országokban van csönd és méltóság a parlamenti ülésen. A szobranje csöndes. De a szerbek most már beléptek a civilizált népek közé. Mindenestre jellemző, hogy a haladást ezen a ponton kezdte meg, s bátran mondhatná az ember, hogy míg a Roquefortnak és a Camembertnek joga van arra, hogy kukacjai legyenek, mindenki megvetéssel fordul el a kukaczos emmentálitól, magyarul: quod licet Jovi, non licet bovi, — de a kultura igaz tisztelője más, magasabb, kevésbé bourgeois-izű álláspontra helyezkedik és kalapot emel a szerbek előtt, akik a közbeeső stációkat oly szépen hagyják ki mindenütt: királyt ölnék — forradalom nélkül, és elkorhasztják a parlamenti formát, még mielőtt egy épkezéls beszédet mondott volna valamelyikük az országgyűlésen.

* * *

△ **Forradalom.** Sztrájk, vagy forradalom? Kérdik Oroszország felé nézve. Biz ez forradalom. Ha emberek bajt csinálnak s maguk is megisszák a levét, akkor ez forradalom. Például ami vasuti sztrájkunk sztrájk volt, nem pedig forradalom, mert én nem utazhattam, emiatt tenger pénzt vesztettem, de a vasutasok úgy gurultak a síneken, ahogy nekik tetszett s oda, ahová éppen kellett. Ha má Magyarországon kimondják az általános sztrájkot, az sem lenne forradalom, mert vannak sztrájkbizottságok, sztrájkasszák, gyűjtések stb., hogy mindenkinek felkopják az álla, csak a sztrájkolóknak ne. A péket pedig feloldanak a sztrájk alól, mert kenyér csak kell! — Moszkvában azonban elrontották a vízvezetékét. Ez már forradalom. Nemcsak a kormányzónak nincs szive, hanem a népnek sincs. Koplalnak és szomjaznak és nem gondoskodnak magukról sem. Ez már nem tréfa. Az embereknek, ha sztrájk-

kolnak, megjött az eszük, a forradalmat azok csinálják, akiknek elmegy az esze. S bizony elrontani a vízvezetékét, mikor nincs boros pincze, már nem is esztelenség, hanem örülség. Oroszországban tehát forradalom van.

* * *

○ **Zsazsa főz.** Egy szó nyilallott a hazán keresztül. Fedák Sarolta kisasszony, a nagy művésznő, mindnyájunk büszkesége, minden szabad idejét a konyhában tölti és — főz. Nem intrikákat, mint más primadonnák, hanem bablevest, borjupörköltet, paprikás csirkét, töltött káposztát. Hát nem nagyszerű dolog ez? Egy művésznő, egy csillag, egy körülrajongott nagyság, akinek módjában van rózságyon feküdni, pezsgóban fürödni és automobilon embereket elgázolni, mindezeket az isteni élvezeteket elhanyagolja, és kiáll a konyhában főzőkanállal rántást kavarni. Nincs még veszve semmi. Most már boldog a magyar...

* * *

○ **Két színésznövendék.** Valamelyik vidéki szinpadról a detektívek a napokban elszállították az alakító művészeket. Semmi az egész: a fiuk csak loptak. Valami csillogó dolgot loptak: ékszereket. És ezért elcsukják őket. Kiáltó igazságtalanság! ha az összes alakító művészeket elviszik a detektívek, akik valami csillogó külsőséget összelopkodnak, ma már nem volna magyar szinművészet....

* * *

△ **Kárpótlás.** Oszkár király elhatározta, hogy ezentul a svédek, gótok és vendek királyának nevezeti magát. Két új nép az elvesztett egy norvégért. Csakhogy góttjai és vendjei ma épp úgy nincsenek neki, mint norvégei. Ugyanazzal a tényleges alappal megtalálhatta volna a norvégek királyának a címét is, csak ebbe a norvégek is beleszóltak volna. A gótok és vendek azonban nem szóltak s e tekintetben a csere előnyös. Mert norvégjei lesznek az új norvég királynak, ellenben ha a gótok és vendek királyának nincsenek is góttjai és vendjei, legalább másnak nincsenek. Nem létező népek olykor kellémesebbek az uralkodójuknak, mint a létezők. Ha már címzetes a királyság, legyen a nép is csak címzetes.

* * *

○ **A mikádó térdszalagja.** A mikádó megkapta a térdszalagrendet. Edward király, angol király nagytanácsot tartott a politikusaival s végezetül rászánta magát, hogy megajándékozza Japán mikádóját a térdszalagrend jelvényeivel. Hogy nagyobb legyen az ünnepség és fényesebb a dicsőség, Artur connaughti herceg maga megy Tokióba, hogy személyesen adja át a mikádónak a rettenetes kitüntetést. Félmillió japán esett el a mandzsúriai harcokban és vagy nyolcszázézer orosz. És most merje valaki mondani, hogy hiába ömlött el a sok embervér. Holott a mikádó megkapta a térdszalagot, amelyre rá vagy on irva: Hony soit qui mal y pense...

* * *

○ **A Herceg Ferencz keze.** Csontos és erős kéz. A szoritása férfias, a simogatása gyengéd, az alkotása mesteri. Ha gipszbe öntenék, olyan szobadisz válnék belőle, amely minden művelt család asztalán helyet foglalna. Az emberek mutogatnák egymásnak és tanulmányoznák, vajjon melyik ránczában van a gazdája nagy zsenialitása. És ha nem is hordanák körül az országban ünnepi alkalmakkor; bizony sok ember elnézegetné őrszám az a kezét, amely termékenyebb volt egy ezer holdas birtoknál. És erre a kézre azt mondta valaki, hogy nem fogadja

el. Mert nem tetszik a gazdája politikája. Mintha a munkás kezét visszatölnék, mert kérés. Vagy a szép asszonyét, mert tiszta. Ki tudná már most biztosan: a politika förtelmes-e, vagy csak az ilyen bojkott förtelmes politika? . . .

Művészet.

A művészet népszerűsítése.

Lukács György kultuszminiszter ur Ő exczellenciája a művészet népszerűsítését ankézte meg mostanában és újra és még egyszer kitünt, hogy mi nemcsak lovagias, hanem egyuttal ideákban gazdag nemzet is vagyunk és faji jellegünkhöz tartozik a javaslattevés. Csuda, hogy mennyi javaslat hemzsegett az ankét szőnyegén s még csudább lesz, ha ennek a tömördek javaslatnak semmi káros következménye nem lesz a magyar művészetre nézve, mert könnyen megtörténhetik, hogy a kormány elkezd fokozott mértékben művészetet pártolni és akkor ötven ankét se segít a minisztériumi szakosztályok rubrikáiban szabályozott műzsákon. Erről, ha jól emlékszem, nem volt ugyan szó, de mindenféle intézményekről szó volt s miután nálunk az intézmények természetszerűleg elválaszthatatlanok az állami szubvenziótól, a hatósági művészetnépszerűsítés nem volna folyománya a javaslatokban gazdag gyülekezésnek.

Régen tudott dolog, hogy ha az istenek büntetni akarnak egy magyar művészt, akkor vagy állami megrendeléseket adnak neki, vagy nem adnak neki állami megrendeléseket. Az első esetben elnyomódik a művész és sok pénzt kap, a második esetben megmarad a művész, de igen keveset eszik. Arra nézve kellene tehát valamit csinálni, hogy a hivatalos, tehát általánosító és sematizáló antiartistikus agyvelők direkt beavatkozásától függetlenül megélhessenek a művészek, azaz, hogy az emberek érezzék vágyat valamiféle művészet után, hogy mindenféle művésznak legyen publikuma, ellenben ne legyen és ne lehessen semmi hivatalosan megállapított s a kultuszminiszterek akadémiai tagsága következtében változatlanul megcsökönysödött hatósági esztétika, amelyet ha követ a művész, akkor mindenütt ő van jelen és a publikum őt hiszi el nagy művésznak. Ehhez természetesen az kell, hogy a publikumnak legyen művészi kulturája, ami minálunk, ahol átöröklődés útján ilyesmi nem kerül bele a generációk lelkébe és történelmi előzmények hiányában »von pick auf« fejlesztendő ki, csak az iskolai neveléssel érhető el. És most itt vagyunk a mindenféle állami gondviselés alatt álló művészetnépszerűsítés nagy bökkenőjénél, annál az abszurdumnál, hogy a művészetet akarván terjeszteni, magát a művészetet veszik kezelés alá, nem pedig a publikumot, amelyből a művészet él. Nagy vásárcsarnokot akar az egyik ur, ahol olcsó pénzen lenne művészet kapható és nem gondol arra, hogy már vannak ilyen vásárcsarnokok, tárlatok és szalonok, ahol valóságos gúny-áron is lehet művészetet kapni, a publikum ellenben megveszi Telepy bácsit 500 forintért és utánrendeli Innocentet másik 500 forintért. Elvégre végeladásszerűen nem lehet elintézni ezt az ügyet s a művészi munkának mindig nagyobb lesz az ára, mint például a zsákhordásnak, vagy a Guzzi-kenőcsnek, arra tehát nem lehet népszerűsítési mozgalmat építeni, hogy a művészek szállítsák le az árakat és dolgozzanak en gros a vásárcsarnokok számára.

Hiszen, ha kellene a publikumnak művészet, ma is hozzá jutna olcsó áron vázlatokhoz és tisztességes grafikus dolgokhoz, olcsóbb áron, mint amennyit olajnyomatokra, silány reprodukciókra és 6 koronától felfelé készülő krétarajzokra kiad, viszont, ha nem kellene neki művészet, aminthogy nem kell, akkor végeladáson se venne, vásárcsarnokban se venne, éppen ott volnánk, ahol a mádi internacionalista.

Akinek sok pénze van, az Innocentet, vagy Benczurt vásárol, akinek pedig kevesebb pénze van, az a butor-kereskedőtől vesz vadász-jeleneteket és rokokó-nóket négyzetdeciméterenként, de művészetet — tisztelet a tisztelendőknek — a fene se vesz, mert hiszen nem is tudják az emberek, nem is tudhatják, hogy mi a művészet. Szokásból vesznek valami falra akaszthatót, de vágy, amely megnyilatkozások után sóvárog és benső kontaktust keres, magasra fokozott emberi képességekkel, művészet után való vágy nincs az emberekben s nem is lesz addig, amíg az iskolákban síkmintákat rajzolnak, latin grammatikát magolnak és millió szellemes furfanggal ölik el azt a kis lehetőséget, ami minden emberben megvan arra, hogy a művészet vágyakozójává és megérezőjévé nevelődjék. Egy pár lelkes ember a maga szakállára próbálkozik, hogy az okos dillettantizmust fölhasználja nevelő eszközüül művészi kulturához, de ezeknek a nyakán ül az állami tanterv s leüvöltik őket az államilag nevelt tanférfiak és a publikum továbbra is érzéketlenül és művészetszemléletre képtelenül kerül ki az iskolából. Egy módja volna az állam művészetnépszerűsítésének, az az indirekt mód, hogy művészetet vigyen be az ifjúság nevelésébe és igen természetes, hogy éppen erről nagyon keveset beszélnek a mindenkorai ankétezők, mert az ankét tudvalevőleg olyan gyülekezést, amelyben az okos emberek is elvesztik okosságukat és nem gondolkoznak, csak javasolnak. Azt javasolják, hogy a publikum vegyen képeket és szobrokat, a publikum ellenben füttyül rájuk és minden ugyan, ahogy ankét nélkül volna.

Marco.

SZINHÁZ.

Bayard lovag. *Molnár* Gyula sok darabja közül ez az eddigé utolsó s körülbelül az első, melyet már érdemes volt megírnia. Nem czéhbéli író s a mesterséget máig sem tanulta meg. De tett ennél többet: elfelejtette azt, amit eddig rosszul tudott. Bayard lovagját már végig lehet nézni anélkül, hogy minduntalan megakadnánk technikai és pszichológiai lehetetlenségeken. Jellemezni ma sem tud még, amit retorikai hajlamának kell betudni. Ő ugyanis tanokat hirdet s a szereplők egymásnak mondják azt, amit voltaképpen a publikumnak mond a szerző. De legalább lehetetlen figurákat nem állít többé a színpadra. Régebbi erénye, az ügyes kiemelés, ebben a darabban is tökéletes. Stílusa szintelen, de még itt is haladást veszünk észre. Ha nem beszélne mindig drámai hangon, sokkal drámaibb volna a dialogja. Bayard lovag különben egy előkelő ur, aki épp úgy csalja a feleségét, mint más, csak sokkal szentebb az arca és ravaszabb a lelke, semhogy neje azt elhinné ró'a. De végre is el muszáj hinni s akkor visszaadja a kölcsönt, de csak látszatban. Egy egészséges párba j véget vet a nehéz helyzetnek s a darab tendenciája egészen kivilágosodik: meg kell változtatni azt a hazug morált, hogy mindig a férfinak legyen igaza, mivelhogy ő szab morált s egyszersmind ő követi el a bűnökét. E tételtől sokat lehet vitatkozni s a vitában Molnár Gyula álláspontja nem a leggyöngébb, — Az előadás kissé különös volt, amit ezuttal nem lehet zokon venni, mivel a szerepek jellemzés dolgában nem igen adnak határozott anyagot a színészeknek. Márkus Emma megint hiszterizált, Császár Imre botot nyelt. Lenkey Hedvig gyönyörűen beszélt, amellet stilizált, mint egy rossz piktor. Meleg, barátságos tapsok ismerték el a szerző meglepő haladását.

Az udvari tanácsos. Életképnek nevezik nálunk néha az olyan darabot, amelyben a szereplők olyan aktuálisokat mondanak, amelyek az ujságok számára vagy már rég nem voltak, vagy sohasem lehettek aktuálisok. Vigjátéknak ellenben azt a műfajt, amelyben a szerző leplezetlenül a szerelem és az intrika legavultabb imbroglioihoz nyúlt. *Berczik* Árpád leg-

ujabb művét, amelynek a címe »Az udvari tanácsos«, sem életképnek, sem vigjátéknak nem lehet mondani. Minden bántás nélkül legyen mondva, kedélyesség három felvonásban, a kedélyességnek abból a fajtájából, amelyet harmlosnak neveznek abban a világban, ahol a darab czimszereplője, Kenderesi Weier Lipót ur él. Ebben a zavaros politikai világban, amikor »Az udvari tanácsos« cím mögött egész fogalomkör, hogy ne mondjam mondanak lappang, a címmel alludálni legalább is merész dolog volt, főként a Vigszínházban. *Berczik* Árpádnak azonban egész okosan eszéágában sem volt, hogy e pajzs mögé gunyos nyilatkat rejtsen és hogy egyáltalában pro vagy kontra nyilatkozzék egy kérdéstről, amelyben még az eleven politika sajog. Az udvari tanácsosi cím körül ép oly békésen megfér a cselekmény, mintha az volna például a címe, hogy »Jó az Isten, jót ad«. Lipót urnak udvari tanácsosi címet, a leányának egy szerkesztőt, aki »hétköznap huszezer, vasárnap negyvenezer példányban jelenik meg, auf Ehre«. Közben nagy szerepe van egy bárónak, aki keresztény és reprezentatív, aki egyszerre udvarol Lipót ur nejének és leányának, akinek ki kell járnia az udvari tanácsosi címet és akit, miután márként elvégezte a kötelességét, végül a »Si vous n'avez rien à me dire« kezdetű dallal fizetnek ki. Hegedűs Gyula sok humoros ötlettel fűszerezte Lipót urat, Varsányi Irén a nejét és Komlóssy Ilona a leányát. Tanay, Góth, Fenyvessy, Szerémi lehetőleg kedvesek és figurák voltak, Sarkadynak hálás epizód szerep jutott, egy szegény Weisz nevű rokon, aki folyton lábatlankodik az »udvari tanácsos« ur. előkelő háztartásában. Általában a főpróbán tetszett a darab.

Az Uránia színpadát, a legújabb intézkedés szerint, minden szombaton este a színészakadémia növendékei foglalják el. Ezelőtt a kis vársházában produkálták magukat vagy egyszer egy hónapban, most a világ legkedvesebb kis színpadán hancuzhatnak egyszer egy héten. Természetesen az Urániába való bevonulást egy kis házi ünnepséggel kellett kezdeni. Semmi más branchéba nem esik annyi piros vasárnap, annyi jubileum, mint teátristáéknál. Ezuttal *Császár Imrénének* szólt a hozsanna. Tíz éve tanít az Akadémián. Ha a tanítása nem különb, mint a smokkos tankönyvei, akkor kár volt az érdekeit bizgatni. Szerencsére más tanárok is működnek közre és nemcsak a jubileum sikerült, hanem sikerült az előadás is. Molière-t játszani nálunk sokkal nehezebb, mint a Molière hazájában, a Molière színpadán. Mert ott meg van rögzítve a szerep minden porcikája. Ugy szólván le van kottázva minden Molière darab. Az előadás mindazonáltal igen elfogadható volt. Kitűnt elsősorban kicsi szerepében *Zöldi Vilma*, azután *Harsányi Margit*, *Rozsos Gizella*, a férfi szereplők közül *Bödönyi Béla*, *Rankai György*.

Tallózás.

— **A szárnyas ember.** Bécsben kegyeletesen emlékeztek meg most a híres magyar matematikusról, a szépes-bélai születésű Petzval Józsefről, aki a múlt század második felében híres professzora volt a bécsi egyetemnek. Emlékkövet állítottak sirja fölé. Az emlékköve leleplezése alkalmából felelevenítik most az emlékezetét e nagy tudós munkásságának, mely valóban alkalmas lett volna arra, hogy kedvezőbb viszonyok között korszakalkotó találmányokkal gazdagítsa az emberiséget. Nem értették meg s alkalmasint maga sem értett hozzá, hogy méltó elismerést követelő módon győzze meg kicsinyes környezetét a maga lángeszéről. Magyar ember volt, keveset törődött magával és másokkal; legértékesebb találmányaiból és kutatásaiból mások gazdagodtak meg, mialatt ő szegényen és elfeledve eldegléte öregségének napjait. Ma már a legkiválóbb matematikusok ritka sorába emelte a tudomány története s dicsérve emlegetik alapvető matematikai műveit és találmányait. Amolyan tudományos játék gyanánt mindenféle praktikus találmánnyal is foglalkozott s a többi közt felfedezte a mai színházi látszóvet

s tökéletesítette a fotografálást. Találmányainak azonban semmi hasznát sem látta, úgy járt velük, mint Irinyi János a gyújtó feltalálásával: átengedte másoknak, akik azután még a feltalálás dicsőségét is el akarták vitatni tőle. Egész sereg olyan tudósunk volt, aki majdnem játszva hozott létre nagy alkotásokat s korának közönyösségtől vagy gunyolódásától elkeseredve, maga is haszontalan játéknak tartotta élete munkáját. Kempelen Farkas, a híres mechanikus; a két Bolyai, a matematika tudományának e két világhírű lángelméje; Nemetz József a budai egyetemnek tizenhatszázadik századbeli professzora, aki tudományos kutatásai között szórakozás gyanánt felfedezte a sípládát, az öröknaptárt, a borostyánkő megolvasztásának módját, az órával összekötött villamos-lámpát, az ágyu-lyuk furásának egyszerűsítését; Segner András, a tudós debreczeni orvos, a Segner-kerék feltalálója s a híres Hatvani István, akit nem nagy tudománya, hanem »ördögöse« volta révén szoktak emlegetni. Egész sereg olyan lángeszű emberünk van még, akinek sorsa a Petzvaléhoz hasonló. Nem értették meg őket s minthogy legtöbb esetben különösség is volt bennök, ebbeli tulajdonságuk révén a gunytól sem menekedhettek meg. Tudományuk helyett bogaraikat látták meg az avatatlanok s örök keserűséget oltottak ezzel a szívükbe. A krónika szerint a tizenhatszázadik században élt Dömsödön egy kádármester, aki igen éles eszű ember volt s olyan szárnyakat konstruált, amelyekkel tiz-husz ölnyi távolságra tudott repülni. Tökéletesíteni akarta találmányát, de amikor megtudta, hogy *szárnyas embernek* csúfolják, egyszerre összetörte szárnyait és nem foglalkozott többé velük. Petzval is ilyen szárnyas ember volt, sok más magyar tudóstársával egyetemben.

IRODALOM.

Szürkület felé. A napról-napra felbukkanó verseskönyvek között figyelmet érdemel az a csinos kötet, mely e címmel jelent meg mostanában. Szerzője *Vidor Marci*, a jónévű fiatal poéta, akinek már két verskönyvét olvastuk ezen kívül. Nem a nagy szenvedélyek és az élet mélységeiben való kutatás poétája: a maga kis körében a maga szelid érzéseit énekli meg, egyszerűen, de bensőséggel. Ez a kötet kétségkívül jobb, mint az előbbieket, mert kifejezésmódjának tisztulása és fornaérzékének erősödése látszik meg hangulatos versein. A kötetet sikerült Heine-fordítások fejezik be.

HETI POSTA.

Ungvár. Ikarusz. Ön téved: tárgy is van új a világon, ember meg pláne csupa új van. Csak a rossz verselők nem újak, azok minden időben a régiek maradtak.

Siliga. A három közül a középső jónni fog. Rébuszt adunk fel Önnek: találja ki, melyik a középső?

In Ghostly Japan. Köszönjük az apró csecsebecsét. Jónni fog.

A nagy vasut. Pásztortűzek. Szép fenkölt gondolatok, meleg érzés és mégsem poézis. Ahhoz még a harmadik kellék hiányzik: a zenélő nyelv, a precíz kifejezés. Szinte fáj nekünk, hogy ezeket Önél nélkülözzük.

Szikra. Alkalmiság hián is közölhető, ámbár mi ezzel a hideg, csupa formalélekkel nem rokonszenvezünk.

Budapest. P. J. A 40. szám címkepe Margitay Tihamérné szül. Homoky Anna.

Nem közölhetők: Emlék. — Ünnepe után. — A koldus.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Valódi Jaeger tanár-féle normal alsó ruhákat (Benger gyártmánya) kötött és szövött gya pu árukat ajánl **HEYÉK ADOLF**, Szervita-tér 8., a »Vadászúthoz«.

Legjobb a világon a Natália-arczenőcs és Natália-arcviz, hatásuk bámulatos. Készítője Joanovics T. Simon gyógyszerész Torontál-Vásárhely. Kapható: Török József gyógyszerész társaság Király-u. 12. és Andrásy-ut 26. Budapesten.

A csukamájolaj újabb ismét nagyon elterjedt használatnak örvend, mióta tudniillik sikerült teljesen tiszta formában előállítani. A tiszta csukamájolaj iz- és szagnélküli, könnyen emészthető és gyorsan felszívódó folyadék, melyet a gyermekek igen szívesen vesznek be, s minthogy a tiszta csukamájolaj a legjobb gyógyszeres tápszerek közé tartozik, egyszersem megakadályozza, hogy a csontrendszer fejlődésében visszamaradjon. Nálunk méltán legjobb hírnévnek örvend a Zoltán-féle csukamájolaj, mely az összes külföldi gyártmányokkal sikeresen versenyez. Üvege 2 korona Zoltán Béla gyógyszer-tárában, Budapest, Szabadságtér.

Budapest egyik látványossága a Dorottya- és Wurm-utcák sarkán levő új üzlethelyiség, amelyet az *American Schoe-Company Limited* (Amerikai cipő-részvénytársaság) megnyitott. Az amerikai cipőgyáraknak a kontinens nagy fővárosai-ban mindenütt nagy pompával és választékos izléssel berendezett üzleteik vannak, de a budapesti üzlet kétségkívül mindannyi közül a legszebb. Az Amerikai cipő-részvénytársaság szívesen lát vendégeket és szolgál felvilágosításokkal minden vételkötelezettség nélkül. Köztudomásu, hogy Angliában, Franciaországban, de sőt Németországban is a jobb közönség ma már kizárólag *amerikai cipőt* hord.

SZÉPLEŐ

fényes arcbőr, pattanás
4 nap alatt eltávolítható.

OKOS NŐK ÁPOLJÁK A BŐRT.

nagyon jól tudják, hogy csak olyan szépségesszereket használhatnak, melyek egyuttal

ILYEN CSODA-SZÉPÍTŐSZER A KEDVELT
Diana-crém, Diana-zappan és Diana-hölgypor (szarvas-bőrrel).

Ez a szépség titka. — Csakis a legelőkelőbb hölgyek ismerik és használják.

A »Diana«-crémet, »Diana«-szappant és »Diana«-hölgyport használják a Népszínház, Nemzeti színház, Király színház és a Magyar királyi Operaszínház művésznői és énekesnői közül legtöbben.

Egy doboz Diana-hölgypor szarvasbőrrel (fehér és rózsaszínű) 75 kr.

Egy üveg-tégely Diana-crém (nappali használatra) —75 kr.
Egy üveg tégely zsíros Diana-crém (éjjeli használatra) —75 »
Egy valódi nagy darab Diana-zappan —75 »
Egy nagy üveg Diana-hajszesz 2.— »
Egy üveg-tégely Diana-pirosító 2.50 »
Egy originalis amerikai üveg Diana-parfum 2.50 »

Leírás vagy használati utasítás mellékelve van, Levelezőlap útján megrendelhető.

ERÉNYI BÉLA „DIANA-GYÓGYSZERTÁRA“

BUDAPEST, VII. ker., KÁROLY-KÖRUT 5. sz.

Postai megrendelések naponta eszközöletnek utánvét mellett.

A LEGJOBB FÉLPERCZ ALATT HAT

FEJFÁJÁS ELLEN ANTIDOL

FEJFÁJÁS, NÁTHA, MIGRÉN, ELEN. A SZERT NEA NEU BEVENNI, CSUPÁN GÖZÉT ÁTENVÉRKÜL FELSZIVNI

TÖVEG-35 ADAG ÁRA 1-20 KOR, MEGRENDELHETŐ AKÉSZÍTŐHÉLI IS: NYILVOS BÉLA vegyész DEBRECZEN

KAPHATÓ MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN!

A SZENT-LUKÁCSFÜRDŐI

KRISTÁLY FORRÁS ÁSVÁNYVIZNEK

a ST. LOUISI világtkiállításon a legmagasabb kitüntetés a **GRAND PRIX** lett megítélve

A magy. kir. Ministerelnök 1903 május 14-iki 2031. számú határozata folytán a magyar állami czimer használatára jogosít.

Pacific Ujdonság! * Ujdonság!

Óriási megtakarítás!

Minden háziasszony egy kísérlet után állandóan használja a

PACIFIC

száraz tojás-liszt-készítményt.

A tyuktojás fölhasználásával gyártja:

STROBENTZ TESTVÉREK
gyár részvénytársaság

BUDAPEST, IX., Üllői-ut 89.

A „PACIFIC“ tojásliszt teljesen tiszta sült és főtt tészták, ugyszintén cukrúszütemények és fagyaltok készítése-nél kitűnően használható és teljesen pótolja a sütésnél és főzésnél a tojás sárgáját. Négyeszer olcsóbb mint a tojás, nem romlik és ennélfogva mindig készletben tartható minden háztartásban. 1020

A következő csomagolásokban van forgalomban a **PACIFIC**:

100 gramm ára ... 2 kor. 40 fillér (160 tojás sárgáját helyettesíti.)
50 gramm ára ... 1 kor. 20 fillér (80 tojás sárgáját helyettesíti.)
25 gramm ára ... — kor. 60 fillér (40 tojás sárgáját helyettesíti.)
4 gramm ára levélben 10 fillér (6 tojás sárgáját helyettesíti.)

Kapható minden nagyobb fűszer-, csemegeüzletben és drogueriában.

Miként lehet szép idomokhoz jutni?

A szép mell egyike a női szépség legelőkelőbb kellekeinek s azzal a természet nem igen pazarodik. — A hölgyek örömmel fognak tudomást venni arról, hogy létezik egy teljesen ártalmatlan szer, mely a természetet gyöngéd módon kényszeríti, hogy ebben a tekintetben ne fukarkodjék. Ezen, a párisi előkelő hölgyvilágban előnyösen ismert szer a Ratie-féle **PILULES ORIENTALES** alkalmazása, mely a legelőkelőbb párisi orvosoktól ajánlva s tényleg bírják azon tulajdonságot, hogy a mellet fejleszti, ruganyosságát elősegítik, a szöveteket erősítik, a vállcsontok kiszögélesét eltűntetik az által, hogy a mell idomainak általában teltséget kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy az ételek hízó alkatrezeit elősegítik s azok a mell környékén ülepednek le. Az egyszer elért eredmény minden külön kezelés nélkül megmarad.

A Ratie-féle **PILULES ORIENTALES** eltelő hatása folytán szép, üde arcbőrt és fiatal

kinézést kölcsönöznek és az egész testet fiatalítják. — Minden természethez alkalmazkodnak, a fiatal, fejlődő leány épügy használhatja, mint a kifejlett asszony és semmi körülmény között nem ártalmas.

Törvényileg védett védjegy. A körülbelül 2 hónapig tartó gyódmóddhoz könnyen lehet alkalmazkodni a nélkül, hogy a megszokott életmódot a legcsekélyebben meg kellene változtatni. Ara egy doboznak, használati utasítással, 6 kor. 45 fill. (Sztéküldés bérmentve, titoktartás mellett.) Utánvétellel 6 kor. 75 fillér.

Ne fogadjunk el oly dobozt, a melyen nincsen az UNIO-védjegy s a mely a czimkén következő feliratot nem tartalmaz: **J. Partié** Pharmacien, 5., Passage Verdeau, Paris. Főraktár Magyarország és Ausztria részére: **TÖRÖK J. gyógyszer., Budapest, Király-utca 12.**